

دوره ششم تقنینیه

مذاکرات مجلس

جلسه

۱۵۷

شماره

۱۲۲

تاریخ تأسیس آذر

۱۳۰۵

جلسه سه شنبه ۲۵

مهرماه ۱۳۰۶

مطابق ۲۱ ربیع الثانی

۱۳۴۶

مندرجات

فقط شامل مذاکرات مشروح جلسات مجلس شورای ملی

خواهد بود

پس از ختم هر جلسه کلیه مذاکرات در یک شماره منتشر میشود.

مطبعة مجلس

قیمه اشتراك

داخله ایران سالیانه ده تومان

خارجه « دوازده تومان

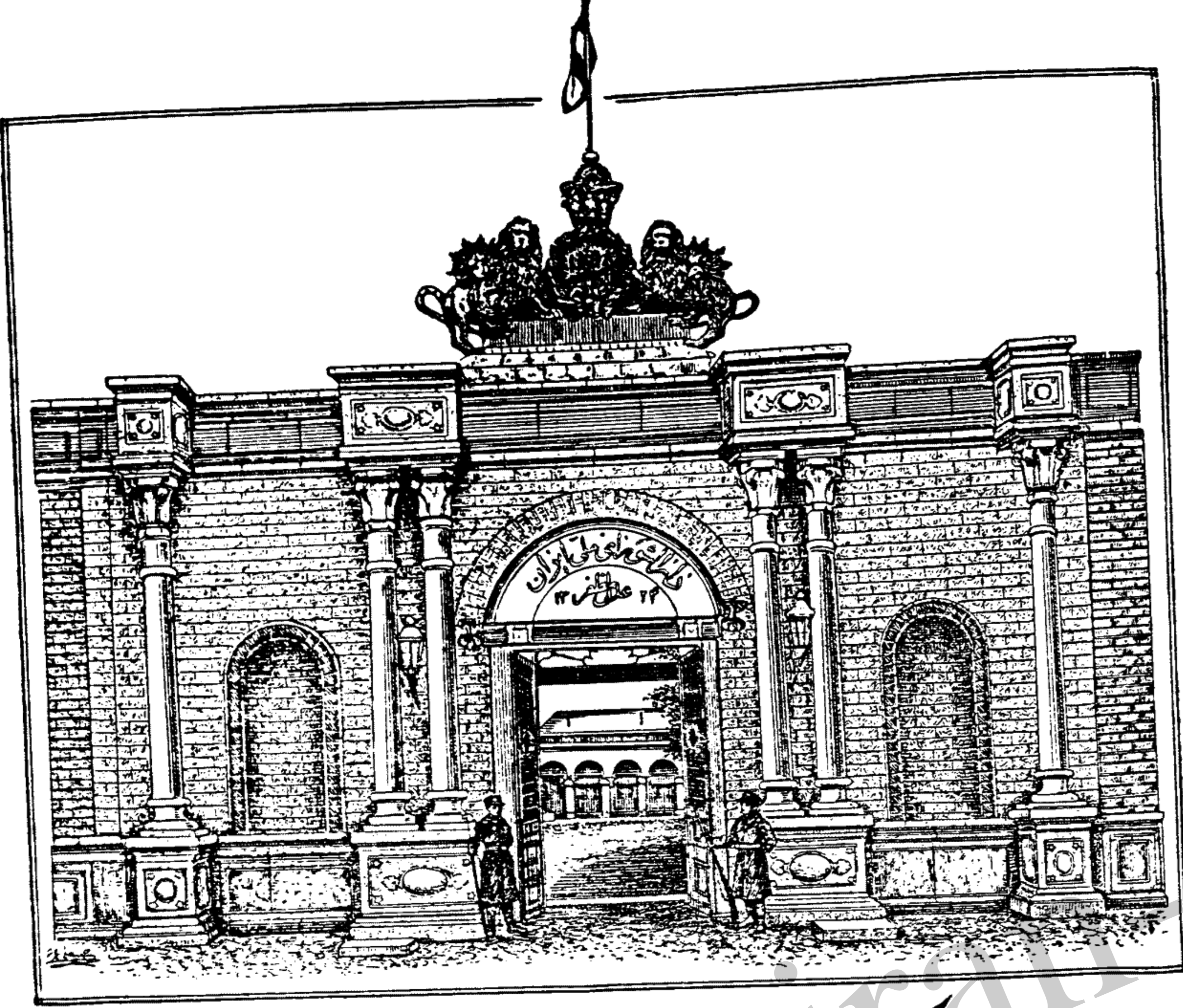
قیمه تک شماره

یک قران

فهرست مندرجات

عمره	عنوان	از صفحه	الی صفحه
۱	تصویب پکت فوریت قرارداد های تأمینہ و بی طرفی - شبلاط - کمرکی منعقدہ بین دولتین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی و ارجاع لوایح مزبورہ بہ کمیسیون بودجہ شورنای نسبت بخر کمیسیون بودجہ راجع بہ امتداد اختیارات آقای مہدیقلیخان	۲۵۱۸	۲۵۲۷
۲	ہدایت رئیس کل مالہ و تصویب آن	۲۵۲۸	۲۵۳۰
۳	مذاکرہ نسبت بخر کمیسیون بودجہ راجع بہ اجازہ بردخت $\frac{2}{3}$ مخارج ملکاتی در دو ماہہ شهریور و مہر ۱۳۰۶	۲۵۳۱	۲۵۴۲
۴	قانون تمدید قانون راجع بہ اختیارات آقای مہدیقلی خان ہدایت رئیس کل مالہ برای مدت ۳ ماہ	۲۵۴۳	
۵	قانون اجازہ بردخت $\frac{2}{3}$ بودجہ ہی مصوب اسفند ۱۳۰۵ بات مخارج ملکاتی در دو ماہہ شهریور و مہر ۱۳۰۶	۲۵۴۳	

مذاکرات مجلس

دورہ ششم تقنینیہ

صورت مشروح مجلس سہ شنبہ ۲۵ مہ ماہ ۱۳۰۶ مطابق ۲۱ ربیع الثانی ۱۳۴۶

جلسہ ۱۵۷

رئیس - صورت مجلس ازادی ندارد؟
 (گفته شد خیر)

رئیس الوزراء - دولت بہ نظرانی لازم میدانند کہ

مجلس دو ساعت و سہ ربع قبل از ظہر ریاست
 آقای پیرنیا تشکیل کردید

صورت مجلس یکشنبه است و سوم مہر ماہ را
 آقای فی سلیمان قرائت نمودند

يك في الجملة تغییرى در مقدمات لوائجی که تقدیم شده است بشود سه فقره است راجع به شیلات و غیره . اینها را استرداد میکنم و مقدمه دیگری ترتیب داده شده است که تقدیم میشود

(شرح دلیل خوانده شد)

با نهایت مسرت قرار داد گمرکی و شیلات و عهدنامه نامینیه و بیطرفی منعقدہ بین دولت ایران و دولت اتحاد جماهیر شوروی روسیه را تقدیم میدارد . علل و موجبات انعقاد این قراردادها و عهدنامه بطوری است که قبلاً خاطر نمایندگان محترم مسبوق گردیده و محتاج بذکر نمیداند و فقط توجه آقایان نمایندگان محترم را بموجبات تسریع در تصویب آنها جلب نموده بیک فوریت تقاضای تصویب آنها را مینماید

ماده واحده - مجلس شورای ملی عهدنامه نامینیه و بیطرفی را که دارای هشت فصل و سه صورت مجلس و قرار داد شیلات را که دارای بیست و یک ماده و پنج صورت مجلس و قرار داد گمرکی را که دارای چهارده ماده و تعرفه های ضمیمه - ا - ب - ج - میباشد و در تاریخ اول اکتبر هشتم مهر بین نمایندگان ایران و اتحاد جماهیر شوروی مضاء شده است تصویب و اجازه میباشد نسخ صحیح شده آنها را بدولت میدهد .

(ریاست وزراء) (وزارت خارجه)
رئیس - تقاضای فوریت شده . آقای فیروز آبادی
فیروز آبادی - بنده اولاً خیلی تشکر میکنم زهیئت دولت ...

رئیس - موافقید

فیروز آبادی - بله

رئیس - پس بعد از يك مخالف بفرمائید آقای آف

سید یعقوب

آف سید یعقوب - بنده موافقم

رئیس - آقای دادگر

دادگر - موافقم

رئیس - آقای رفیع

حاج آق رضا رفیع - موافقم

رئیس - آقای تقی زاده

تقی زاده - بنده میخواهم عرض کنم پیش از آنکه دلیل خودم را راجع بعدم صلاح بودن فوریت عرض کنم يك نکته را میخواهم قبلاً خاطر نشان کنم که اغلب در این مجلس اتفاق می افتد که اشتباه میشود در مسئله مخالفت با صل موضوع و مخالفت با فوریت در این اواخر فقط بنده یکبار دیدم که یکی از آقایان با اصل لایحه خیلی موافق بود ولی با فوریت آن مخالفت کرد و غالباً اینطور است که مخالفت با فوریت تعبیر و تفسیر میشود بمخالفت با خود مصلحت زیرا آقایانیکه با خود مطلب موافقت میکنند با دو فوریت یا دو فوریت هم موافقت میکنند در صورتیکه این طور نیست . بعضی چیزها هست که خودش صلاح است و خیلی خوب است و آرزوی همه است ولی فوریتش صلاح نیست لهذا بنده شخصاً عرض میکنم که گذشتن این عهد نامه ها و قرار دادها بعد از دقت مجلس شورای ملی يك مسئله حیاتی است برای همه مملکت . لکن بچندین جهة بنده فوریتش را صلاح نمیدانم . اولاً گاهی بعضی دلائل در مضامین مختلفه اقامه میشود . مثلاً میگویند فلان مسئله فلانطور است یا مثلاً مخالفین اینکار فلان غرض را دارند پس بایسد موافقتش خیلی عجله کنند . در حالی که این مسئله همیشه باعث اشتباه و ضلالت انسان است زیرا اگر جماعتی برای کاری تحریک شده باشند برای مطلبی ذهن ما مشوب بشد که فلان اتفاقی که افتاده از اول تا آخرش بموجب تحریک است با وجود این باید قضیه را بدانیم و دقت کنیم حقیقتش را قبول کنیم و تحریکش را رد کنیم ولی همیشه این طور است به مثل معروف که میگویند انسان همیشه خودش را

عقب عقب میکشد تا از آنطرف هم می افتد . درمطلب بین المللی که جنبه خارجی دارد مصالح عالیه این مملکت مقتضی این است که هیچوقت با فوریت از اینجا نگذرد ولی این مخالف این نیست که کمال سرعت هم در انجام آن به عمل بیاید و هر چه بتوانیم تسریع کنیم ولی این فوریت يك ساقه میشود که خوب بختانه در بدست سال مشروطیت تا امروز این ساقه نبوده است یعنی يك دفعه نشده است يك مطبی که جنبه بین المللی دارد بطور فوری و عجله بیاید و از این مجلس بگذرد و کمیسیونهای مربوطه خودش برود و آنها درس شور و دقت نکنند . علاوه بر این يك مانعی که اینجا گفته میشود این است که کمیسیون قوا عامه تشکیل نشده است کمیسیون خارجه تشکیل نشده است بنده عرض میکنم این اصرار و تقویتی که خود دولت و خیر خواهان این کار دارند و در مجلس بکار میبرند یعنی خواهش میکنند که فوریت را قبول کنند همین نفوذ را در تعیین و تشکیل کمیسیونها به کار ببرند که همین امروز کمیسیون قوا عامه و خارجه انتخاب شود و اگر آقایان بعضی تا عمل دارند راجع به انتخاب کمیسیونها و میخواهند نفاذت فکر کنند و طول میکشد مصالح سیاسی مملکت مقتضی این است که بنده خواهش کنم که برای انتخاب کمیسیون ملاحظات دسته را کنار بگذارند و همه مجلس بدون اینکه از اینجا متفرق شوند کمیسیون قوا عامه و خارجه را انتخاب کنند که این لوائح به کمیسیونهای مربوطه خودش برود و زودتر این کار تمام شود و ما هم عهد قبول میدهیم (یعنی بنده از طرف خودم و میدانم همه آقایان هم علاقه مندند زیرا با آقایان که در خارج صحبت کرده ام هیچکس را ندیده ام که علاقه اش کمتر از بنده باشد) ولی بنده میخواهم عرض کنم مسائلی که جنبه بین المللی دارد باید بطور طبیعی از این مجلس بگذرد و بنده واقعاً میخواهم از آقایان تمنی کنم که این مسئله موافق و مخالف را اینجا کنار بگذارند و کمیسیونها را انتخاب کنند که

این لایحه بدون فوریت بگذرد خوب است آقایان همت کنند و دولت هم قبول کند و اگر غیر از این باشد بنده باید عرض کنم که این يك سابقه بدی میشود در این مملکت ممکن است کارهایی هم که به این درجه به آن علاقمنده نباشیم باز به این ترتیب بیاید اینجا و اگر تقاضای فوریت بشود مادیرگ منطق قوی نداریم . مادر این بیست سال مشروطیت این مسئله را حفظ کرده ایم که امور خارجه و چیزهای بین المللی را این مجلس کمال استقلال و دقت شور کرده است و فکر کرده است . اگر پسندیده و مطابق مصالح ملت دانسته است رأی داده است . و اگر غیر از این باشد و همه يك موجبات بومیه و امور مدقی که پیش می آید در تحت تأثیر همچنان فوریت يك کاری را بگیریم يك مصالحتی از مملکت فوت میشود که در آینه پشیمان مشویم . این است که بنده استدعا میکنم که مجلس قبول کند این مسئله فوری نباشد ولی کمیسیونها را فوراً انتخاب کنند و ممکن است تا دوسه روز دیگر تمام شده بیاید و از مجلس بگذرد .

رئیس - آقای فیروز آبادی
فیروز آبادی - بنده حقم را به آقای آفاسید یعقوب واگذار میکنم .
آفاسید یعقوب - بنده بحسن ظن کاملی که به آقای تقی زاده دارم عرض میکنم در دوره پنجم که بنده در کمیسیون قوا عامه بودم ایشانهم تشریف میاورده در کمیسیون آقای شیریانی وعده هم بودند که بیک شوق و صمیمیتی در اطراف این قرار داد تجارت صحبت میکردیم غرض من است که بدانید آقای تقی زاده راجع به این موضوع جدی و ساعی بوده اند . تاریخ هم شهادت میدهد که یک نفر از اشخاصیکه جدیت کرد و مدتها هم در این دت زحمت کشید ایشان بودند چون آقای تقی زاده حقیقه یکی از بزرگان آزادخواهان میباشد و بنده ایشانرا خیلی مقدس و کعبه خود میدانم ولی این نظریکه ایشان اظهار کردند که این

سابقه میشود. از چند جهت این سابقه نمیشود. يك جهة این است که ما گمان میکنیم به افکار خودمان این کار شده است. در صورتیکه اینطور نیست. ما ناظر افکار عمومی هستیم و ملت کاملاً باین مسئله علاقه مند است اولاً افکار عمومی در ایران موجود است نه اینکه موجود نباشد ثانیاً افکار ملت ایران چنان رو به اصلاح و سداد می رود که سدهای محکم هم جلوی آن افکار را نمیگیرد. افکار ملت ایران چندی است رو به اصلاح می رود و يك همچو چیزی هیچوقت سابقه نمی شود و این وحشت و این خیال هیچوقت نباید پیش بیاید. بنده خودم مخصوصاً دیشب در این باب فکر میکردم. ما کاملاً از حیثیات و مال اندیشی ملت ایران مطمئن هستیم و آن چیزی که در ذهن حضرت مستطاب عالی است ابداً پیدا نخواهد شد چنانچه نظیرش را دیدید نشد، حالا در این موضوع وارد نمیشوم ولی کاملاً مطمئن باشید، از این می گذرم. اما آمدم بر این مسئله که فرمودید مطالب بین المللی باید کاملاً تحت شور بیاید. چون شما شخص حکیم و دانشمندی هستید از روی فلسفه میخواهم صحبت کنم مطالب بین المللی که باید در تحت شور و دقت بیاید يك عظامی است که این سابقه طولانی هشت سال نه سال نداشتند باشد، خود حضرت مستطاب عالی يك دفعه هشت ماه يك دفعه شش ماه مأمور این کار بودید این همه نماینده ها از طهران رفتند آنجا و مسائل را زیر و زبر کردند و بقدری واضح شده است که مثل الكل اعظم امن الجزء است باین اندازه مسئله بدیهی و مسلم است که این قرار داد برای ملت ایران و ملت روسیه که دو دولت دوست هستند خیلی مفید است و برای سیاست و اقتصاد ما بقدری روشن است که از شمال و جنوب و مشرق و مغرب سؤال کنید میگوید الكل اعظم من اجزوه است و این بدیهی است که خیلی خوب و نافع است حتی مواد و فرازهای او هم منافعی بدیهی است. بعد از آنکه این مسئله بین المللی باین

واضحی باشد که هیچ نتوانیم انکار کنیم آیا میتوانیم بگوئیم که دو تا کمتر از یکی است؟ این باین اندازه بدیهی است، مثل اینکه دو دو تا چهار تا است. و در حقیقت فلسفه رفتن بکمیسیون و دور شوری شدن ازین رفته. برای اینکه فلسفه به کمیسیون رفتن يك جهتش این است که در اطرافش زیاد دقت شود و يك جهتش هم این است که افکار عامه را متوجه کنند. خود آقای تقی زاده که کاملاً از روحیات ملت و سیاست لاحق و سابقه و حالیه اش مستحضر هستند و از سیاست این موضوع کاملاً مستحضرند و تصدیق میکنند که چقدر این قرار داد برای مردم ملت خوب است و بنده شکر گذاری میکنم برای مردم ملت که کاملاً سیاست خودشان را حفظ کرده اند پس این يك چیزی نیست که بگوئیم ما ندانستیم اما راجع به افکار عامه مثلاً وقتی قانون را مینویسند بکمیسیون میفرستند و منتشر میکنند که بهینند افکار عمومی نسبت بآن قانون چه چیز است ولی این مسئله اینطور نیست بفرمایش آقای مدرس که میفرمودند این بجهت آن قرار داد بزرگ است این بجهت همان قرار دادی است که خود شما در آن خصوص زحمت کشیدید و حالا نشوونما کرده و بالغ و رشید شده و آمده است مجلس حالا باز بگوئیم بالغ و رشید نیست؟ باید برود در کمیسیون شیر بخورد. خیر، این نتیجه همان قرار داد است حقیقه من باید شکر گذاری بکنم از تمام کابینه ها، کابینه قوام السلطنه، بعد کابینه مشیرالاوله، کابینه آقای مستوفی، بعد کابینه اعلیحضرت که ایشان در رأس کابینه بودند بعد کابینه آقای مستوفی المالك کابینه آقای هدایت کابینه آقای قزوینی که تماماً بقدری زحمت کشیده اند که نهایت نداشتند و هیچی پیدا نمیشد. حالا بحمد الله، همت ثبت اعلیحضرت و زحماتی که بیفر بین الله آقای تیمورتاش و همینطور این کابینه کشید این کار تمام شده است بنده عقیده ام این است که فوری باید این کار را بگذرانیم و ما مخصوصاً در خدمت يك نفر شخص علامه مند به این مملکت و حضرت آقای رئیس مذاکره و مشورت کردیم و بقدری زیر و زبر کردند

و حل قضیه را کردند و مسئله سابقه را که آقای تقی زاده میفرمایند هیچ نگرانی ندارد بعلاوه حالا که این قضیه فوریتش در مجلس تصویب نشود بر میگردد به کمیسیون بودجه یکی از کمیسیونهایی که فعلاً موجود است و تمام نمایندگان هم میتوانند در آن حاضر شوند و دعوت می شود. باین قضیه می رود به آن کمیسیون و کمیسیون تشکیل میشود. بنده بفرموده شما هم نمیخوابم. سه هلهله و شادی می نشینم با مساعدت و همراهی برادران عزیز خودم زود این کار را میگذرانیم تا اینکه نه آقای بهبهان را شده دانستند باشند و نه اینکه بنده از ایشان آقای هدایت: مسائله علامه (خنده نمایندگان) کاملاً در صلاحات پیشقدم هستیم. همین آقای بهبهان پدرشان در مسئله آزادی شهید شدند برادر میرزای آشتیانی شهید شد. ما همیشه منادی اصلاح و ترقی ایران بوده ایم ما هم همیشه با مشت مبرفته ای برای اصلاح و همیشه هم ما امیدوار هستیم. یکی از بزرگترین طبقاتی که پیشقدم آزادی و اصلاح بوده اند و همیشه زیر بغل ملت را گرفته اند که رو به اصلاح برود سلسله روحانیت بوده. اشتباه نشود. ما همیشه ملت خودمان را بهر جا میبرد تعقیب میکنیم و باوج ترقی میریم پس انشاء الله بآن روح نشاطی که در تمام افراد نمایندگان هست آن سابقه هم که در نظر مقدس آقای تقی زاده هست این مسئله بر میگردد به کمیسیون بودجه در آنجا صحبت میشود. حل و بحث میشود و به هلهله و شادی روز پنج شنبه آن را در مجلس میگذرانیم

رئیس - آقای دکتر مصدق

دکتر مصدق - بنده در مسائل داخلی هر کاری که بر خلاف معمول و جریان باشد آنقدر ها ابرار ندارم یعنی چه میشود کرد؟ اکثریت مجلس وقتی که رأی می دهد البته قاطع است. ولی در مسائل خارجی و سیاست بین المللی هیچوقت خودم را نمیتوانم حاضر کنیم که

يك قرار داد بین المللی بر خلاف جریان مجلس شورای ملی یعنی آن ترتیبی که در تمام دنیا همیشه معمول است و رعایت شده عمل نشود...

عهدی - بر خلاف جریان نیست

دکتر مصدق - جزو فرماید یکی از علاقه مندهای بنده بعصر بهمه ری می نموده است که ایشان در مسائل سیاست خارجی و بین المللی همیشه خیلی ملاحظه داشتند. همه میدانند که ایشان همه وقت ملاحظاتی داشته اند که حقوق ایران يك ذره بخارجی داده نشود و حالا هم بنده عقیده دارم آقایان که وقفاً معتقدند بین صلح نخواهند يك کاری نکنند که بر خلاف جریان و بر خلاف عادت يك چیزی پیش بیاید. بنده از آقایان سؤال میکنم اینند در هیچ بین المللی امکان ندارد که عهدنامه... اولاً بین ما خدمت آقایان عرض میکنم تصور نفرمائید که بنده عضو کمیسیون خارجه پیش بوده ام حالا هم میل دارم که بیاید به کمیسیون خارجه که بنده آنجا عضویت داشتم بشم. بنده الان هم خدمت آقایان عرض میکنم اگر بنده در کمیسیون خارجه انتخاب بشوم قبول نخواهم کرد. این مسئله را بدانید که هیچ مجلسی را شما پیدا نمیکنید که يك عهدنامه بین المللی از مجلس بگذرد و به کمیسیون خارجه رجوع نشود. همیشه کمیسیون خارجه هر مجلسی از يك اشخاصی انتخاب میشوند که مربوط به سیاست بین المللی باشند و اطلاعات داشته باشند و صلاح مملکت تشخیص بدهند و تصویب بکنند بعد بعرض مجلس برسانند. کمیسیون بودجه بهیچوجه صلاحیت برای رسیدگی يك عهدنامه بین المللی ندارد. شما اگر نخواهید این اصل را معتقد شوید که جریان طبیعی را موقوف بدارید فردا عقیده ام این است که يك پیشنهادی در مجلس میشود که يك کمیسیون خاصی برای تصویب يك عهدنامه در مجلس تشکیل شود آن وقت از نمایندگان که موافقت میکنند بآن عهدنامه

میروند در آن کمیسیون و برخلاف جریان میگذرد. بنده عقیده ام این است که مسائل بین المللی يك چیز هائی است که مثل مسائل داخلی نیست در مسائل داخلی اگر خبط و اشتباه بکنیم همیشه میتوانیم جبران کنیم برای اینکه رأی مجلس شورای ملی همیشه عمل يك طرفی است. طرف ایجاب و قبول ندارد ولی مسائل بین المللی طرف ایجاب و قبول دارد. محض اینکه مجلس شورای ملی گفت قبلت این عقد منعقد شده است آنوقت این عقد را هیچکس نمیتواند برهم بزند مگر سر نیزه. شما آقایان که تشریف آورده اید اینجا نشسته اید باید بدانید دولت ما در مقابل دول مجاور حقیقه يك دولت کوچکی است يك دولت خیلی قوی نیست که هر ساعتی بتواند زیر حرفش بزند. يك دولتی نیست که هر ساعتی بخواند يك چیزی اگر در اینجا بحث شد رد بکند. پس دولت و ملت ایران باید در مسائل بین المللی خیلی دقت کند. کاری نکند که فردا اسباب زحمت شود. در این عهد نامه ها بنده خودم نظریان دارم. همچو نیست که تصور فرمائید این عهد نامه ها چون پنجسال است مطرح شده هیچ آزادی درش نیست خبر اصلاحات دارد. و اگر بهمین ترتیب که هست بگذرد بنده عرض میکنم که ابتدا صلاح مملکت ایران نیست. آقای رئیس الوزراء متخصص نیستند. اگر متخصص بودند چهار کار را بهم قبول نمیکردند. متخصص نیستند، خودشان هم میدانند، پس اینکار باید برود در کمیسیون های مربوطه و با اشخاص متخصص در هر ماده از موادش شور بشود بعد بیاید بمجلس بنده عرض میکنم که این مسئله فوریتش بهیچوجه صلاح نیست و میبایست این را بجزین معمولی بیندازید. و بکمیسیون فواید عامه و کمیسیون خارجه برود اگر اشخاصی که در کمیسیون هستند که ابرادارند حرف بزنند مذاکره شود، زیرا اگر يك چیزی خوب باشد هیچکس نمیتواند بگوید بد است. هیچکس بشا نمایندگان ملت نمیتواند مطلبی را اشتباه کند اگر

خوب است و بگوید بد است فوراً جواب میدهید. در آنجا شور و مذاکره میکنید و اگر خوب است قبول میکنید مسائل بین المللی يك چیز هائی نیست که فوریت بیآوریم اینجا بگذاریم و وقتی که گذشت فردا بگوئید چون این خوب نیست باید نسخ کرد. در مسائل بین المللی اینطور نیست عصر بهلوی وعلاقه مندی به بهلوی اینطور اقتضا میکند که آقایان در این مسئله جریان عادی مجلس را ابدأ صرف نظر نکنند بگذارید کمیسیون فواید عامه و خارجه انتخاب بشود و رجوع بکنید به کمیسیون ها آنها را بورت خودشان را به مجلس بدهند اگر کسی حرف صحیحی زد قبول کنید و اگر صحیح گفت رد کنید و این را بجزین صحیح بیندازید. بنده از آقایان استدعا میکنم مخصوصاً التماس میکنم که در مسائل بین المللی دقت بفرمائید. بجهت اینکه نظایر پیدا میکنند وقتی که بنامد يك کمیسیون که ابدأ مربوط به اینکار نیست در این امر دخالت نکند فردا هم يك کمیسیونهای خاص دیگری ممکن است در مجلس تشکیل بشود برای يك عهد نامه های دیگری و صلاح نیست این است که بنده عرض می کنم عهدنامه که پنجسال است با بقول یکی از آقایان هشت سال است مانده اشکالی ندارد که سه چهار روز دیگر هم بماند تا کمیسیونها مطابق جریان خودشان انتخاب شده و پس از ملاحظه در این مسئله راپورت خودشان را بدهند که بعداً اسباب ندامت نشود. این است عقیده بنده. حالا اگر آقایان واقعاً وطن پرست هستند و واقعاً میخواهند علاقه به مملکت نشان بدهند این کار را که حق نمایندگی ما است بکنند يك دولتهائی که شاید هیچ صلاحیت نداشته باشند که در يك مسائل ملی باندازه ما دخالت کنند هشت سال حرف بزنند ولی شما که خودتان را نمایندگان حقیقی ملت میشمارید میگوئید ما از حق خودمان صرف نظر میکنیم در صورتیکه ما هم حق داریم که در این عهد نامه ها اقلاده روز

حرف بزنیم باز عرض میکنم. عهد نامه بین المللی يك چیزی نیست که فوری باشد بجهت اینکه خود بنده موقعی که وزیر خارجه بودم با اینکه مدت دو سه ماه در این مسئله مطالعه میکردم باز بعضی مواردش که میرسیدم نمیفهمیدم. حالا نمیدانم آقای عبادی چهطور به فوریت تمام مواد این قرار داد هرا فهمیده اند

(خنده نمایندگان)

رئیس - آقای دادگر

دادگر - عرض کنم که بنده حرفم بقدری مشروح تر میشود. زیرا شعبه های مختلف پیدا کرد و باید در هر کدامش مجامع يك حرفی بزنیم. آقای تقی زاده فرمودند که نباید شبهه کرد که گاهی ممکنست شخصی با فوریت قضیه مخالف باشد ولی با خود قضیه موافق باشد بنده قبول دارم. ولی نادراً این قضیه اتفاق می افتد وقتی يك کسی بيك قضیه حب دارد البته میل دارد در آن قضیه تسریع کنند. در این قضیه بنده اتفاقاً در طهران بوده ام و با این قضایا تماس اجالی هم داشته ام. من کمتر قضیه بنظرم میآید در این مملکت که بسا اینهمه تشریفات انجام بگیرد. بنده نمیدانم حافظه ام وفا نمیکند که تاریخش را عرض کنم ولی بقدری این مسئله کند وطنی و با مدارج تان جلو آمده که اگر این قضیه را باید فوری گفت دیگر کار بنظر بنده خالی از اشکال نیست. علاوه يك چیز دیگری میخواهم عرض کنم. اینکه فرمودند تراکت بین المللی و مصالح بین المللی اگر غیر از آقای تقی زاده این اظهار را فرموده بودند شاید يك توهمی که سابقاً داشتم در بنده دو مرتبه عود میکرد ولی چون گوینده خیلی بیغرض است بنده بدان تعبیر در وقت نمیکم چون غالباً در کار هائی که در مملکت میخواهند آنها را بتأخیر بیندازند و دفع کنند معمول این بوده که يك اهمیت هائی را که در آن نبوده بآن نسبت میدادند و قضیه را از همین راه عقیم میکردند. البته بنده قطع دارم که ایشان اینطور فکر نمیکند و

نمیخواهند برای این قضیه حائل پیدا بکنند. ولی این را عرض می کنم که این قضیه آمده است و در هیئت دولت رفته است و همانطور که فرمودند بجهت و سعی و کوشش خستگی ناپذیر بهلوی و جدیت تیمورانش و بعد دولت و مراحل دیگر آن مقداری که ممکن بوده است آن مقداری که در قوه يك جمعیت ملت خواه و اصلاح طلب میسر بوده است مبارزه کرده اند کوشش کرده اند، خسارت برده اند تا آنکه رسیده اند بآن نقطه که دیگر رایشان تجاوز میسر نبوده و تمام مراحل را سپر کرده. خود آقای تقی زاده (بلاخره این مسائل را باید متذکر شد. باید اسانید بین مملکت خدمت کرده اند شماره بشود) خود ایشان یکی از اشخاصی هستند که در این قضیه صرف وقت کرده اند زحمت کشیده اند، خود بنده در کمیسیون فواید عامه در نظر دارم که ایشان خیلی ما را به نکات و جهات که در این قضیه بوده است آگاه کرده اند و مطلب خودشان را بما سهم و بهره داده اند. بلاخره از کجا معلوم است که ما از معلومات و اطلاعات شما بی بهره میبایم؟ از کجا حضرتعالی میدانید که کمیسیون بودجه از شما استفاده نمیکند؟ خود حضرتعالی که در جریان بوده اید یا هر کس که يك اطلاعاتی دارد آنها را در معرض استفاده خواهند گذارد (عضی از نمایندگان صحیح است) اما آن جودی که در مقابل کله فواید عامه و خارجه و بودجه شد بنده عرض میکنم که تیز و عنوان و آدرس که در افکار اشخاص فرقی تولید نمیکند. مثلاً اگر بنده را گذاشتند در کمیسیون فواید عامه نظر فواید عامه بنده توسعه پیدا میکند؟! و اگر بنده را گذاشتند در کمیسیون بودجه این نظر در بنده تحلیل میرود؟! نه بنده. همان کسی هستم که هستم و هر عنوانی را در طلبه زندگان بنده بگذارند من همان شخصی هستم که هستم اتفاقاً کمیسیون بودجه يك کمیسیون کار کرده ورزیده است. هیچجه نفر عضو مهم از رفقای ما دارد و بلاخره برای بنده

که در الفاظ متحجر ندیم چه فرقی میکند؟ و آدرس هر چه میخواهد باشد. ما که نفی دقت نکردیم. گفتیم بزرگ در کمیسیون بودجه و در آنجا دقت بشود آنها هیچده فرزند و حال آنکه کمیسیون فوائد عامه دوازده نفرند و کمیسیون بودجه تقریباً ضعف آن است آنها دقت میکنند بعد هم میآید اینجا و از آقایان هم که در بین باب اطلاعاتی دارند کسب اطلاع میکنند بر فرض هم که خود کمیسیون بودجه اینکار را نکند کمیسیون بودجه کمیسیون دروز است. کمیسیون خارجه کمیسیون در بسته است و کمیسیون بودجه بیشتر برای تدقیق وسیله میدهد کمیسیون بودجه در بازار است و کمکت خود آقایان برودن آن جا حرفهاش را زنند، یادداشت بدهند، نظریات خودشان را بگویند، و بعلاوه اینکه فرمودند از نظامنامه و قواعد نباید تجاوز کرد از قواعد و نظامنامه هم تجاوز نشده است. اولاً، اتفاقاً در چندم مهر ماه وقع شده ایم و کمیسیون های ما دائر نیست و بالاخره مدین ماها يك مذاکره برای حلش هست و باید آن کمیسیونها انتخاب بشود و هیئت رئیسه شان تشکیل شود و يك تشریفاتی دارد که عمل به آن تشریفات هم جایز بود اما بشرط اینکه بفکار مردم دست نمیزدند، با افکار جامعه شوخی نمیکردند، ما امروز مخصوصاً با این قضایا ناچاریم تندتر جلد برویم و بالاخره ما نمیگذاریم در این مسئله آن رنگهای گوناگونی که دارد وارد بشود. حالا بنده وارد نمیشوم در آن قضایا و نمیخواهم در این مسائل وارد بشوم ولی این است علت تدریج که ما را ملزم کرده است تندتر قدم برداریم و بر فرض اینکه سوء ظن هم هست باید سوء ظن را دفع کنیم و نگران نباشیم که این قضیه برای ما مشکلات دارد يك چیزی هم اینجا فرمودند که میخواستم توجه آقایان را جلب کنم که راست است ما ملت کوچکی هستیم و حقیر هستیم ما سر نیزه هم نداریم و بایستی هم بالاخره مدعن باشیم و تدارك بکنیم و نواقص خردمان را تکمیل کنیم ولی از وقتی که این طلوع کرده است

و این فکر را از ما گرفته اند و برای تدارك این مسئله دارند فکر میکنند لا اقل ما مسامحه کنیم از گفتن اینکه سر نیزه نداریم که در پشت سر این خیال بتوانند آن تجهیزات را مرتب کنند و امیدوارم يك روزی هم برسد که ما سر نیزه داشته باشیم. اینجا بحضرت آقای دکتر مصدق يك عرضی هم بکنم (سایر فرمایشاتشان از نقطه نظر اینکه وکیل هستند حق دارند) ولی يك چیزی فرمودند و آن این بود که فرمودند آقای رئیس الوزرا متخصص نیستند و علت عدم تخصصشان را هم فرمودند... مدرس - ثبت شیئی نفی ماعدا نمیکند.

دکتر مصدق - اقرار العقلای علی انفسهم جایز.

دو گر - بالاخره بنده ایشان را که مرد دانشمندی هستند دعوت میکنم که همین قوت منطق خودشان را با مبارزات شخصی آلوده نکنند. و بالاخره آقای رئیس الوزراء حاضر را بنده اینجا چند مرتبه عرض کرده ام که ایشان يك مرد معمر محرابی غرضی هستند که اگر متخصص در محوطه ما نیستند به معنی خودش لا اقل متخصص به معنی تجربه هستند و ما از ایشان کمال رضایت را داریم. چون مرد مفیدی بوده اند برای این مملکت و شما ایشان عطف داشته باشید و بیش از این چیز نکنید.

وزیر معارف - اینجا مذاکره کردند که در اینگونه امور نباید معتقد بفوریت شد. تشخیص فوریت و عدم فوریت با اکثریت مجلس است. هر وقت اکثریت مجلس تشخیص کرد که يك امری فوری است فوریتش را رأی خواهد داد و آن رأی هم قابل اجرا است. برای اینکه آقایان نطقین معترضین بیشتر متذکر باشند باین موضوع توجهشان را جلب میکنم بقسمت آخر ماده سی و دوم نظامنامه که میگوید در مواقعی که فوریت لایحه مزبوره (یعنی آن لایحه که مشتمل بر تقاضای تصویب عهدنامه و قرار داد باشد) از طرف مجلس تصدیق شده باشد الی آخر. پس خود نظامنامه پیش بینی کرده که يك مواقعی

مکنست عهد نامه بمجلس بیاید و تقاضای فوریت بشود...

دکتر مصدق - این دلیل نیست

وزیر معارف - پس لذا بر این يك مرتبه تازه و غریب و عجیبی نیست که عرض اندام کرده باشد...

دکتر مصدق - صلاح نیست

وزیر معارف - حالا صلاح هست یا نیست اجاره فرمائید

بنده عرض تمام بشود. وقتی شما اطاق فرمودید بنده - کت

بودم. مجلس شورایی ملی در چه موقع تشخیص می

دهد فوریت يك امری را - صلاحیت يك امری را

با عدم آنرا؟ از موافقی که تصور میکنم مجلس شورای

ملی کاملاً تشخیص داده باشد لزوم فوریت را یکی همین

موقع است. چرا؟ برای اینکه مجلس شورای ملی بفکار

عامه نگاه میکند. افکار عامه منظر است ببیند مجلس

ترتیب اثر بر افکار او خواهد داد یا نه اولاً آقایان خوب

میدانند که اینطور لوايح دو شور دارد و چون اینگونه

لوايح يك نحوه خاص از شور دارد و بيك نحوه خاصی

بباید مجلس به پیشنهادات واصله نسبت بآنها رأی بدهد

این يك امتیازی ندارد. دولت در اینجا نظرش این بوده

است که جمع کند بین تسريع (که موجبات تسريع هم

امروز کاملاً فراهم است) و این حق مجلس که در لایحه

شور هم بکند و چون این لایحه از جمله لوايح دولتی

بوده است تقاضا کرده است که با يك فوریت تصویب

فرمائید یعنی ارجاع بکمیسیون بشود بعد بمجلس تقدیم

شود مجلس هم هر قدر نظریاتی که دارد نسبت بآن

اراز کند و بعد آن رأی آخری قاطع است بعلاوه غیر

از عهد نامه تأمینیه و بی طرفی لایحه شیلات و تعرفه

گمرکی هست لایحه شیلات را خود آقا مسبوقید که در

دوره پنجم مدتها در کمیسیون ها مورد بحث بوده و همه

آقایان از ترتیبش مسبوق بودند. و این لایحه هم که اخیراً به

مجلس داده شده است از نظر آقایان گذشته است و

همین طور که اظهار شد منتهای سعی و کوشش در تنظیم

این لایحه شده و آن اندازه که ممکن و میسر بوده است برای دولت ایران در باب تنظیم این لایحه فروگذار نشده و آنچه هم برای دولت شوروی ممکن بوده است با وضعیت او از مساعدت نسبت باین موضوع مضایقه نکرده است و ما را جمع به تعرفه گمرکی. در تعرفه گمرکی نه شده متخصص نه آقای دکتر ولی اینهم شرط نیست زیرا هیچ جری دنیا معمول نیست که هر يك نفر آدم متخصص در همه چیز باشد. حضراتی هم اگر وزیر مالیه بودید و قرار داد گمرکی بین دولت ایران و روسیه مطرح میشد ناچار بودید به متخصص رجوع کنید وزارت مالیه و دولت هم همین کار را کرده است امروز ما در گمرک متخصصینی داریم که قبل انکار نیستند مخصوصاً يك نفر از آنها که از مأمورین مهم گمرک است و مستخدم ایران است و در آن خصوصاً از اینجا فرستاده اند رفته است به مسکو و آنچه هم که در اینجا مذاکره کرده است باز توسط تلگراف بخاره کرده است به طهران و سایر مأمورین ملزومی هم که متصدی گمرک ایران هستند و مطلع از اوضاع گمرکی هستند و میشود هم تصدیق کرد نسبت باین امور متخصصند آنها هم تصدیق کرده اند که خوب است و ما ناچاریم تصدیق کنیم مگر اینکه بیائیم تازه يك متخصص هم از جای دیگر کنترات کنیم برای اینکه و بیاید تصدیق کنند این تعرفه گمرکی خوب است یا نه؟ بنابر این بنده تصور میکنم آن اندازه که میسر بوده است سعی شده است...

مدرس - از قرارداد تجارنی هم بفرمائید.

وزیر معارف - آن فعلاً محل بحث نیست عجلتاً سه لایحه محل بحث است وقتی تکلیف بن معلوم شدن نسبت بآن هم صحبت میکنیم بنابر این آن اندازه که دقت باید بشود شده است و هیچ موجبی ندارد که آقایان بیشتر وقت لازم داشته باشند برای مطالعه معذک باز ارجاع به کمیسیون میشود و بعد به مجلس میآید و آقایان هم در این بین مطالعات خودشان را خواهند کرد و

واقعاً اگر يك مطالب اساسی به مجلس رسید و مجلس تصدیق کرد البته دولت آن را اجرا خواهد کرد ما نمیتوانیم اعتراف کنیم که دولت های سابق و اسبق معصوم بوده اند ولی این را میتوانم عرض کنم که این قراردادها تا يك صمیمیت و يك صداقتی نسبت به وطن و این آب و خاک منعقد شده است ممکنست خبط یا اشتباه شده باشد ولی آن اندازه که برای يك بشر بسا يك هیئتی لازم بوده است سعی و كوشش بکند برای انعقاد این مسئله کرده و شده است. و اما آن قسمتی را که اشاره کردند که ما هنا ضعیف هستیم و چه و چه ... البته ما ضعیف هستیم اما دو نظر را نباید دور کرد. یکی اینکه هر قدر هم قوی باشیم دولت و ملت ایران همیشه صلح طلب بوده و خواهد بود (نمایندگان - صحیح است) مگر اینکه اشخاص بی مهجه بکنند و هر وقت شخصی یا ملتی یا دولتی به ما مهجه کرد و خواست حقوق مشروع ما را پایمال کند البته آنوقت ما هم حق خواهیم داشت مدافعه کنیم. اما قسمت دیگر که میخواهم عرض کنم و توجه بدهم آقایان را این است که قوت ملی ایران به تجربه این بیست ساله مشروطیت (حالا زمان سابق را که در نظر ما نه بوده است عرض نمیکنم) در دوره مشروطیت ثابت شده است که روح ملی ایران خیلی قوی است (نمایندگان - صحیح است) و نمیشود چیزی را بر او نحمیل کرد.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - رأی گرفته میشود بيك فوریت آقایانیکه

تصویب میکنند بيك فوریت را قیام فرمایند

(اکثر برخاستند)

رئیس - تصویب شد. به کدام کمیسیون بید برود؟

آقا سید یعقوب - اجازه میفرمائید

رئیس - بفرمائید

آقا سید یعقوب - عرض میکنم بعد از آنکه در مجلس كاملاً صحبت شد در اینکه این مسئله بيك شوق و شعفی در ملت ایران تولید کرده و تمام جاهای ایران مترصد هستند که مجلس شورای ملی بيك عیدی و انعامی بنها بدهد و هر چه مادر فوریت این اقدام بکنیم بهتر است و خیلی هم طول کشیده بعقیده بنده کمیسیون ثابتی که در مجلس هست کمیسیون بودجه قدیم است که این لوايح هم چون مدخلیت در خرج و دخل دارد بهمان سابقه حکم نظامنامه این است که بکمیسیون بودجه رجوع شود عصری هم کمیسیون تشکیل میشود. این است عقیده بنده.

رئیس - مخالفی دارد؟

(بعضی گفتند خیر)

رئیس - مراجعه میشود بکمیسیون بودجه

فیروز آبادی - بنده پیشنهادی کرده ام.

رئیس - آقای فیروز آبادی پیشنهادی داده اند

عمادی - موقع گذشته است آقای

رئیس - پیشنهاد داده اند باید قرأت شود

(شرح آتی خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم که فوراً بيك کمیسیون مرکب از دوازده نفر انتخاب شود همه روزها بنشینند و دقت نظر در این معاهده و قرار داد نمایند که در جلسه پنجشنبه یا منتها تا جلسه بيك تنبه شور و دقت بشود که یکشنبه به مجلس بیاید

رئیس - آقای فیروز آبادی

فیروز آبادی - غرض عرض بنده این بود که اولاً فوراً بشود اما چون دیدم آقای دکتر مصدق و آقای

تقی زاده که دو نفر عالم باین علوم هستند و وطنخواهی

و اطلاع ایشان هم مشهور است ...

بعضی از نمایندگان - همه هستند.

فیروز آبادی - بله اثبات شیء نفی ما عدا را نمیکند

همه الحمد لله وطن خواه هستند ولی عرض کرده اثبات شیء نفی ما عدا را نمیکند - ایشان بعضی چیزها فرمودند که الحق خیلی خوب بود خواستم جمع کنم این نظریه ایشان و این که این قراردادی که این ترتیب بجهت ما و دولت شوروی لازمه و واجب است زودتر تمام شود چون معلوم است که چقدر حسارت به ایران وهم چنین بدولت شوروی از این تعطیل تجارت وارد آمده و نظر این که بن تعطیل زودی مرتفع شود و ترتیبات تجارتی و غیر تجارتی ما مرتب شود بنده عقیده ام این است که فوراً بيك کمیسیون مراب از دوازده نفر از مطلقین اهل مجلس همین امروز انتخاب شود و امروز عصر و فردا صبح و عصر بنشینند و سیزدهمین هم اگر میل دارند تشریف ببرند در آن کمیسیون و هر کسی هم حق داشته باشد که نظریات خودش را اظهار کند و این ماده قانون را اصلاح کنند که بلکه انشاء الله روز پنجشنبه به مجلس بیاید و اگر هم تا آن روز ممکن نشد لافل روز یکشنبه به مجلس بیاید و الا اگر غیر از این ترتیب شود و بکمیسیون بودجه برود شاید بعضی اشخاص متخصص که در بودجه بنشینند در آنجا وارد نشوند وارد هم که نشدند نظریات آنها جلب نمی شود و شاید آنطوریکه صلاح میشد این لایحه به مجلس پیشنهاد نشود. باین ملاحظه بنده این پیشنهاد را کردم که دوازده نفر فوراً انتخاب شوند و همین امروز فردا صبح و عصر بنشینند و این قرارداد و معاهده را موافق نظریات خودشان اصلاح کنند تا به مجلس بیاید و انشاء الله زودتر از مجلس بگذرد و این نگرانی و ضرر از ملت ایران و روسیه مرتفع شود.

بعضی از نمایندگان - رأی بگیرید.

رئیس - رأی گرفته میشود پیشنهاد آقای فیروز آبادی

آقایان موافقین قیام فرمایند.

(عدة قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد. پیشنهاد دیگر ...

حاج آقا رضا رفیع - اجازه میفرمائید.

رئیس - بفرمائید.

حاج آقا رضا رفیع - چون این جا صحبت شد که به کمیسیون بودجه برود لهذا از مقام ریاست تقاضا میکنم بدو رأی بگیرند بدرفتن کمیسیون بودجه تا ما از دست این پیشنهادها خلاص شویم.

دکتر مصدق - بنده پیشنهاد دارم.

حاج شیخ بیات - بنده پیشنهادها قرأت شود

رئیس - اول گفته شد که بکمیسیون بودجه ارجاع

شود رأی گرفته میشود بر جاع بکمیسیون بودجه آقایان

موافقین قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد بکمیسیون بودجه قدیم آقای

حاج شیخ بیات پیشنهاد داده اند ده آقای تقی زاده و

آقای دکتر مصدق و آقای مدرس دعوت شوند بکمیسیون

بودجه ولی البته غیر از این آقایان آقایان دیگر را هم

که اطلاعاتی داشته باشند دعوت خواهند کرد.

رئیس الوزراء - بدون اینکه آقایان تصور بفرمایند

که من جلب کار بطرف خودم میخواهم بکنم. بنده اگر

حاجت نبود که بيك خدمان کرده بشم از کار بازارم

اما چه باید کرد مملکت است و دولت است و بنده هم

هستم و خدمانی هم رجوع میشود باید بگوئیم چشم.

نظر باینکه حقوق ادارات مانده است و بعضی کارها هم

معوق مانده است میخواهم استدعا کنم که این دولابحه

که راجع مجربان امور مالی است زودتر بلکه امروز

بگذرد و آن لوايح یکی دو دوازدهم است و یکی هم

اختیارات بنده. اما در باب دو دوازدهم بيك عرضی دارم

و آن این است که این دو دوازدهم شما پس فردا تمام

است برای اینکه دو برج گذشته و حقوق مردم نرسیده

است و سزاوار است که این دو دوازدهم ها قسمی

رأی داده شود که آخر هر برجی ما بتوانیم حقوق ادارات

را بدهیم. مخصوصاً نظام و نظمیه و امنیه و سایرین. ما باید پنجم ششم ماه نسو باز بیائیم و تقاضای يك برج یا دو برج دیگر بکنیم پس حالا اگر ممکن است یکدفعه تکلیف سه برج چهار برج را معین بفرمائید چون این همه کار دارید و آنوقت ده روز دیگر باز باید بنده بیایم و تقاضا کنم دیگر مختارید

رئیس - در جلسه گذشته گفته شد که لایحه اختیارات مقدم باشد

جمعی از نمایندگان - صحیح است

رئیس - قرائت میشود

(بمضمون ذیل خوانده شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی از این تاریخ تا سه ماه دیگر مدلول ...

بعضی از نمایندگان - این پیشنهاد دولت است. خبر کمیسیون باید قرائت شود

(شرح ذیل خوانده شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی از تاریخ ۶ مهر ماه ۱۳۰۶ تا دو ماه دیگر مدلول قانون ۶ مرداد ۱۳۰۶ را که بموجب آن اختیارات مندرجه در قانون ۱۳۰۱ باقی مهدبقلی خان هدایت واگذار شده بود تمدید میدهد.

رئیس - آقای استرآبادی

معتضد استرآبادی - بطوری که ماده را قرائت فرمودند مدلول ماده این است که از تاریخ ۶ مهرماه تا دو ماه دیگر قسمت مخالفت بنده این بود که امروز ۲۵ مهر است و تقریباً پانزده روزش گذشته است و چهل و پنجروزش باقیمانده بنابراین بهتر است از تاریخ امروز قرار داده شود.

مخبر - اوراق در خواستی که باید بامضای رئیس کل مالیه رسیده باشد تا تاریخی ممکن بوده است ایشان امضا بفرمایند که اختیارات داشته اند از آن بعد تمام درخواست ها مانده و هماطوریکه خودشان هم توضیح دادند تمام

مراسلات که ایشان باید از نقطه نظر ریاست کل مالیه امضا بکنند از جریان افتاده زیرا موقعی میتوانند امضا کنند که اختیارات داشته باشند. از ششم مهر ماه اختیارات ایشان تمام شده است و از آن بعد تمام مراسلات و اسناد و در خواست هائی که باید بامضاء ایشان برسد همینطور مانده بنابراین این کمیسیون اینطور صلاح دانست که در تعقیب همان اختیاراتی که داشته اند تا دو ماه دیگر هم اختیارات داده شود.

رئیس - آقای رفیع

حاج آقا رضا رفیع - موافقم

رئیس - آقای دادگر

دادگر - موافقم

رئیس - آقای دشتی

دشتی - موافقم

رئیس - آقای شریعت زاده

شریعت زاده - بنده مخالفتم از دو جهت است. یکی اینکه تصور شده است که اگر این اختیار مبدئاً حالا نباشد آقای رئیس کل مالیه نمیتوانند حوالجات را امضاء کنند و حال آنکه اینطور نیست. هر درخواستی هر سندی که در حدود صلاحیت ایشان باشد میتوانند امضاء کنند و چون بنظر من همانطور که وضعیت فعلی ثابت میکنند که باید يك قدری بیشتر احتیاط کرد چون آن کسیکه باید بین سمت معین شود هنوز استخدام نشده و هیچ قسم اوقامی هم نسبت باین کار نشده است بنابراین این تصور میکنم که اگر از ششم مهر ماه تاریخ را بگیریم يك ماه بیشتر باقی نمیمانند بنده عقیده ام این است که از ششم مهر تا سه ماه یا بالاخره از تاریخ تصویب این قانون تا دو ماه باشد و مخالفت بنده از این جهت است و پیشنهادی هم خواهد داد

رئیس - آقای حاج آقا رضا

حاج آقا رضا (رفیع) - عرض کنم ابراد اول آقای شریعت

زاده را نمیتوانم تصدیق کنم برای اینکه يك لویجی در وزارت مالیه هست که به امضاء رسیده و باید به اعضای رئیس کل مالیه برسد و توسط وزیر مالیه تکلیف آن ها معلوم شود. آنها را باید امروز بیرون امضاء کنند ما این مسؤلیت را بایشان واگذار کرده ایم که بتوانیم بگوئیم در این راه تعطیل فلافل پول چرا بفلان مصرف رسیده است. ما این مسؤلیت را از ایشان میخواهیم و ما در باب دومه که فرمودند اغلب آقایان موافقتند زیرا خود آقای رئیس الوزراء در کمیسیون بودجه اظهار کردند که من کار های خودم را کرده ام تلکراف هم شده است و پس از مذاکره بتوسط سفرا و مأمورین متخصص استخدام میشود و عنقریب خواهد آمد و خودشان میفرمودند که اگر يك ماه هم معین شود من موافقت دارم برای اینکه تمام کار هایم تمام شده و حالا اگر میخواهند پیشنهاد بفرمایند ما هم موافقم اما در صورتی قبول میکنیم که بنویسند از تاریخ ششم مهر نه از تاریخ تصویب.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است. پیشنهادها قرائت شود.

باسائی - بنده با کفایت مذاکرات مخالفم.

رئیس - بفرمائید.

باسائی - بنده اختیارات آقای رئیس الوزراء مخالف نیستم فقط يك توضیحی بنظرم رسید که تذکراً خواستم عرض کنم و آن مربوط به خزانه داری است چون کمترات مکاسکی خزانه دار هم تمام شده ایشان هم که رئیس کل مالیه نیستند بنده خواستم به بینم الان در این بحران مسؤل خزانه داری کیست؟ ...

رئیس - آقا راجع بکفایت مذاکرات بفرمائید.

رئیس الوزراء - چون لازم بود که یکی از مأمورین آمریکائی جای مکاسکی بیاید به خزانه داری و مأموری هم داشتیم که مواظب کار بود و از مأمورین خیلی خوب هم هست و او دویس است و با اینکه خیلی هم بنده

رسمیت ندشتم ولی چون يك شور آن از مجلس گذشته بود. اورا از آذربایجان خواستم و برروز وارد شد و دیروز اورا مأمور کرده که برود خزانه را از مکاسکی تحویل بگیرد و بدو کاغذی هم نوشته ام که شما تمام کار های خزانه داری را تحویل بگیرید و پس از اینکه این قانون گذشت آنوقت وارد بشویم در اموری که بدون تصویب قانون ممکن نیست.

جمعی از نمایندگان - رأی بگیرید. مذاکرات کافی است
رئیس - آقایان اعتبار آقای سید یعقوب دکتر طهری اسفندیاری کاررونی و شریعت زاده پیشنهاد کرده اند دو ماه تبدیل شود به سه ماه

جمعی از نمایندگان - صحیح است

مخبر - بنده هم قبول میکنم.

رئیس - آقایان روحی و دشتی و فیروز آبادی پیشنهاد کرده اند که از تاریخ تصویب دو ماه باشد.
دشتی - ما هم مترد میکنیم.

روحی - بنده هم استرداد میکنم

فیروز آبادی - بنده هم پس میگیرم

رئیس - رأی گرفته می شود به ماده واحده با تبدیل دو ماه به سه ماه ...

احتشامزاده - بنده پیشنهادی تقدیم کرده ام

رئیس - آن پیشنهاد جنابعالی تبصره است بعد از رأی قرائت میشود رأی گرفته میشود بماده واحده با تبدیل دو ماه به سه ماه آقایان که تصویب می کنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد.

کاررونی - آقای رئیس: این قسمت ما محروم است است از اجازه گرفتن. این آقایانی که اینجا نشسته اند شهادت میدهند که بنده مدتی است می خواهم اجازه بگیرم آقایان منشی ها باین طرف توجه نمیکنند.

رئیس - اسم جنابعالی این جا هست . پیشنهاد آقای احتشام زاده .

(بترتیب ذیل خوانده شد)

تبصره ذیل را پیشنهاد میکنم :

تبصره - دولت مکلف است بفاصله يك ماه از تاریخ تصویب این قانون اشخاص ذی فن و متخصص این کار را از هر يك از ممالک همجوار که مناسب باشد برای امور مالیه در نظر گرفته پس از مذاکره با آنها صورت کمترات آنها را به مجلس شورای ملی تقدیم نماید بعضی از نمایندگان - لایحه اش به مجلس آمده احتشام زاده - میدم آمده . اجازه بفرمائید البته از نقطه نظر اینکه کارهای مالی معوق نمند و مخصوصاً حقوق مستخدمین ادارات پرداخته شود مقتضی بوده است که اختیارات آقای هدایت تمدید شود ولی چون بنده شخصاً فوق العاده علاقمند هستم باین که امور مالی مملکت بجهت يك نفر متخصص مطلع خرجی و اگذار شود باین جهت خیلی واج دارم باین مسئله و مجبور شده ام که این تبصره را عرض و پیشنهاد کنم بنده هم میدم که دولت يك لایحه برای استخدام چند نفر متخصص به مجلس داده ولی نگرانی که دارم این است که در لوایحی که دولت داده است اشخاص معین نشده و البته يك مدتی طول خواهد کشید تا در کمیسیونهای مربوطه این لوایح تصویب شود و پس از اینکه تصویب شد ممکن است دولت مرآجه کند بيك اشخاصی و اتفاقاً آن اشخاص هم در آن کمتراتی که مجلس تصویب کرده نظریاتی داشته باشند که باز موجب تعویق کار بشود از نقطه نظر تسریع در استخدام متخصص مالی بنده معتقد هستم که دولت خودش را مکلف بداند در ظرف یکماه از تاریخ تصویب این قانون اشخاص را در نظر بگیرد و با آنها هم مذاکره کند و پس از این که نظر آنها را جلب کرد کمترات آنها را بمجلس بدهد و پس از آنکه مجلس شورای ملی آن لوایح را تصویب کرد دیگر محتاج به اینکه با اشخاص

مرآجه کند نباشد چون باین ترتیب ممکن است آنها موافقت نکنند و يك اصلاحاتی در مواد کمترات پیش بیاید و اسبب تأخیر کار بشود بنا بر این بنده پیشنهاد کرده که با اشخاص قبلاً مذاکره کنند و آنها را در نظر بگیرند و کمترات آنها بفرستند به مجلس که از این جهت تأخیری در کار پیدا نشود نظر بنده این بود و اگر هم این هم کار را دولت کرده است ضرری ندارد که این تکلیف قانونی بشود که دولت خودش را ملزم بداند تا یکماه دیگر این اشخاص را در نظر بگیرد که رفع نگرانی شده و در آئینه محتاج به تمدید نباشیم

مخبر - عرض کنم نظر نماینده محترم را شاید اکثریت با انصاف این مجلس دارا باشد و دولت هم دارای این نظریه است و در نتیجه هم بطور که فرمودند لایحه هم به مجلس داده اند و لان هم تا درلی که مقتضی است مشغول مذاکره هستند که متخصصین عالی مقامی بيك مطالعه کامل جلب کنند علاوه اگر نظر نماینده محترم باشد در همان لایحه که ما اختیارات مالی دادیم به رئیس الوزراء يك همچو ماده هم در آنجا هست و دولت را مکلف کرده ایم که متخصصین را زودی دعوت بکنند و بیاورند و الان ما همان قانون را تمدید میدهم پس در این صورت در حقیقت مقصود ایشان در ضمن تمدید همان قانون بعمل آمده است و این بيك تبصره مکرری است که در اینجا پیشنهاد شده بنا بر این استدعا میکنم مسترد دارند .

رئیس - نمیدانم میشود رأی گرفت یا نه ؟

احتشام زاده - لوایحی به مجلس داده شده ولی اسم اشخاص در آنجا معین نیست .

رئیس - چون این پیشنهاد سلب حق از مجلس میکند معذک اگر میفرمائید رأی میگیریم .
رأی میگیریم به پیشنهاد آقای احتشام زاده آقایان موافقین قیام فرمایند .

(چند نفری قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد . لایحه دو دو ردم مطرح است (شرح ذیل خوانده شد)

ماده واحده - وزارت مالیه مجز است مخارج مملکتی را برای دو ماهه شهریور و مهرماه ۱۳۰۶ بمیزان دو دوازدهم بودجهها و اعتبارات مصوبه اسفند ۱۳۰۵ و برطبق قوانینی که شامل این قبیل پرداختها میشود برسم علی الحساب بپردازد .

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - بنده سنه ماضیه در موقعی که همین دو دوازدهم ماه پنجم ششم و هفتم سال مطرح بود بيك عریضی کردم و خیلی خوشوقتیم که یکسال بعد صدق پیش بینی های خودم را امروز بعرض آقایان مجدداً میرسانم عرض کردم این طرز دوازدهم دوازدهم هیچوقت ما را موفق به داشتن بودجه نمیکند و در آئین واقع که شش ماه باخر سال مانده بود استدعا کردم که مجلس بودجه تمام سال را یکمرتبه تصویب کند و آن شش ماه دیگر را صرف تهیه بودجه هذه السنه بکند و آقایان موافقت نکردند حالا هم ملاحظه خواهید فرمود که تا آخر سال به دوازدهم دوازدهم خواهد گذشت و با این ترتیب تصدیق میفرمائید که جز اتلاف وقت و خودشان را گول زدن چیز دیگری نیست . ما بودجه لازم داریم بيك روز پیشنهاد شد که هیئت دولت مکلف است در ظرف سه ماه قانون تشکیلات و زارنخانیها را بیاورد و بنده مخلف بودم قانون تشکیلات و زارنخانیها بودجه است . . . . .

بامداد - این طور نیست

فهیمی - هیچ قانون مخصوصی برای تشکیلات و زارنخانیها در هیچ کجا گیر نمی آورید که قید شده باشد اداره فلان یا زارنخانه فلان هیچ جا پیدا نمیشود . قانون تشکیلات و زارنخانیها همان قانون بودجه است که سال بسال هم باقتضای وقت ممکن است تغییر پیدا کند دولت امسال بيك بودجه می آورد و تشکیلات خودش را قلم بقلم فصل به فصل اداره به اداره در آنجا معین میکند

سال دیگر اگر خواستند تغییر میدهند یا کم میکنند و یا زیاد و دیگر بيك قانون مخصوصی برای تشکیلات نیست ، که هنوز قدیم و تقصیر را هم میتوانیم بگویم هم به دولت است و هم جساتر نباشد به کمیسیون بودجه بجهت اینکه کمیسیون بودجه بيك قسمتهائی که شاید راجع بکمیسیون بودجه نیست مشغول شده و در این مدت از طرح کردن بودجه بکفندی غفلت شده . و کارهایی که کمیسیون بودجه کرده است بيك کار های بیفایده بوده مثلاً کار اداره ارزاق و رسیدگی به آن کار کمیسیون بودجه و مجلس نیست . رسیدگی به حساب ده پانزده روزی بيك هیئت محاسب کلی میخواهد که در وزارت مالیه هفده هجده نفر بنشینند و بطور کلی محاسبات را رسیدگی کنند و معاملات که در مرار و ولایات شده است روشن کنند و بيك صورت تدوین نمایند و خلاصه آن را بیاورند به مجلس ولی اگر کمیسیون بودجه بخواهد باین کار بپردازد نتیجه این خواهد شد که نه از آن حساب چیزی در کمیسیون بدست خواهند آورد و نه بکار خودشان میرسند و بالاخره از کار خودشان هم باز مینانند . بيك قسمت اظهار شد که بواسطه تصویب نشدن اضافت ۱۳۰۵ ما موفق نشدیم بودجه تهیه کنیم در صورتیکه بنده هیچ این دو مطلب را مربوط هم نمیدانم و هیچ الزامی نیست که مسائلی که در ۱۳۰۵ تصویب نشده حتماً در ۱۳۰۶ تصویب کنند خبر ممکن است بيك مخارج و اضافاتی در بيك سنه تصویب نشود و در سنه بعد مجلس تصویب بکند یا آن مصارف لازم نباشد و بعکس عمل شود . بعلاوه مخالفت با آن اضافت هم برای این نبود که اساساً آنها نباشد . بنده خودم یکی از مخالفین این اضافت بودم ولی میگویم در سال ۱۳۰۶ بعنوان مخارج غیر مترقبه ۱۳۰۵ چیزی را تصویب کردن اصلا معقول و مقتضی نیست و معنی ندارد . سنه ۱۳۰۵ را در بيك جائی متوقف نگاه نداشته اند که الان برایش مخارج غیر

مترقبه پیش بینی کنیم. آن سنه گذشته است و البته يك مخارجی هم شده است. پس این قسمت هم شاید تا حدی مقصود طفره باشد. البته آقایان حالا هم دلائلی ذکر خواهند کرد ولی روی هم رفته تصدیق فرمائید که اینها بودجه نیست این است که بنده میخواهم همان عرض سابق خودم را تجدید کنم. الان مهر ماه تمام شده و هم‌طور که آقای رئیس الوزراء فرمودند ماه آنان هم شروع خواهد شد و باز تشریف خواهند آورد این جا و يك با دو دوازدهم دیگر میخواهند. در این صورت ما چه نتیجه میبریم. بنده مخالفم نه این است که دو دوازدهم را ندهیم بنده نظرم این است که ما تا آخر اسفند را مطابق سنه ماضیه تصویب کنیم و این که یکماه دو ماه دیگر بعنوان دو دوازدهم داده خواهد شد امروز مجلس شورای ملی اجازه بدهد که دولت بسودجه ۱۳۰۶ را مطابق بودجه ۱۳۰۵ با اضافاتی که مجلس تصویب کرده است بپردازد و اگر اضافاتی هم برای سید و شش در نظر دارند آن را هم در ضمن لواحق مخصوصی به مجلس پیشنهاد کنند که تصویب شود و بقیه سال یعنی این چند ماه تا آخر سال را صرف تهیه بودجه ۱۳۰۷ بکنند بان معنی که آنچه در این مدت تهیه شده است آن را اساس و ماخذ بودجه ۱۳۰۷ قرار بدهند شاید در آخر سید و شش ما موفق شویم استثناء برای سال سید و هفت بودجه داشته باشیم. اگر یکسال ما این کار را بکنیم آنوقت ببودجه سنوات بعد خواهیم رسید و الا حالا بعنوان بودجه ۱۳۰۶ تمام اوقات کمیسیون بودجه مصروف خواهد شد برای رسیدگی ببودجه هزار و سید و شش آنوقت آخر سال یکماه دو ماهی باقی میماند از برای اینکه مجلس بودجه ۱۳۰۷ را تصویب کند و چند ماه از سال سید و هفت هم مجلس منقضی میشود و مجبورند يك اعتباری یعنی چهار دوازدهم سه دوازدهم احتیاطاً پیش از وقت تصویب بکنند مجلس هفتم که آمد

باز گرفتار يك دوازدهم و دو دوازدهم خواهد بود پس اگر حالا ما این جلو گیری را بکنیم یعنی سید و شش را همینطور تا آخر اسفند تصویب بکنیم هم ادارات از زحمت و عقب افتادن حقوق راحت خواهند شد و هم ما از مذاکرات زیاد در بودجه ۱۳۰۶ راحت و آسوده خواهیم شد و کمیسیون بودجه هم تمام هم خودش را مصروف به تهیه بودجه هزار و سید و هفت خواهد کرد و ما موفق خواهیم شد که انشاء الله این دفعه بودجه را قبل از شروع سال تصویب کنیم ولی اگر این رویه را تعقیب نکنیم هر روز گرفتار این دو دوازدهم ها هستیم و این ترتیب باید بگیرانیم و تصدیق فرمائید موضوع دو دوازدهمی که اینجا معمول شده است بکلی نظارت و قعی را که مجلس باید در امور دولت داشته باشد از بین برده است. نظارت ما همین است که گاهی يك دوازدهمی بیآورند این جا تصویب کنیم یا يك خرجی را تصویب کنیم اما خرج چه میشود؟ ما هیچ اطلاع نداریم. مثلاً در جزء خرج معینه یعنی اعتبارات معینه هیئت وزراء يك مبلغی هست که باید هر ماهه تصویب کنند و صورت به مجلس بدهند. صورت را آورده اند ولی بعد که تحقیق میکنیم الان چهار ماه گذشته است و نپرداخته اند. این راجع به يك خرجی است که صورتش ماه بماه برای مجلس میاید با وجود این میبینیم این طور است آنچه رسد بان صورتهائی که ما اطلاع نداریم ما از جزئیات مخارج اطلاع نداریم آنها نسبت نظارت مجلس. مجلس نظارت معین میخواهد از راه دیوان محاسبات کمیسیون بودجه نمیتواند محاسبه ادارات و محاسبه بودجه برسد بودجه را باید کمیسیون بودجه فصل بفصل ماده بماده معین کند و از تصویب مجلس بگذرانند بقیه جریان بودجه تحت نظارت دیوان محاسبات که از طرف مجلس معین است باید باشد و نتیجه را مجلس اطلاع بدهد تا مجلس نظارت واقعی داشته باشد و الا با صورت حاضره جز يك فرمالیته و صورت سازی بنده فیده دیگری نمی بینم

رئیس - آقای عمادی

بعضی از نمایندگان - نیستند

رئیس - آقای احتشامزاده

احتشامزاده - بنده اصولاً فرمایشات نماینده محترم را تصدیق دارم و حق میدهم ایشان که در موقع تصویب دو دوازدهم بعد از این مسائل و متذکر شوند برای اینکه بزرگترین حق حاکمیت ملت تصویب مخارج و نظارت در مخارج است و بهترین موقع برای انجام این وظیفه موقع تصویب بودجه‌هاست که بجز می آید و مطرح میشود و البته هر يك از نمایندگان نسبت به تشکیلات عملیاتی و نسبت به بودجه نظریاتی داشته باشند باید اظهار بکنند و وظیفه نمایندگی خودشان را کاملاً اجرا بکنند و انجام بدهند ما متأسفانه وضعیتمان يك طوری است که مخالفت با يك دوازدهم منتهی تصویب بودجه نخواهد شد برای اینکه بودجه يك جریانان دارد که باید آن جریانان را طی کند و کمیسیون بودجه را هم بطوری که بنده اطلاع دارم از بهترین کمیسیونهائی است که همیشه اوقات انقضایش مشغول مطالعه و کار هستند البته بودجه‌ها باید بیاید و دولت هم احتیاجات و مقتضیات روزانه خودش را در نظر بگیرد و در ضمن بودجه منظور نماید و بفرستد بکمیسیون بودجه (چون ممکن است هر روز يك احتیاجات تازه برای تشکیلات مملکت پیدا شود که دولت مجبور باشد آن بودجه را که داده است مسترد نماید) کمیسیون بودجه هم البته بر حسب وظیفه که دارد باید کاملاً رسیدگی و دقت نماید و بموجب يك ضرورت آن خرج را تصویب نماید. حالاً فرضاً مجلس شورای ملی هم موافقت نکرد تصویب این یک دوازدهم بالاخره نتیجه که ایشان در نظر دارند انجام نخواهد شد بجهت اینکه آن مراحل که باید در کمیسیون بودجه طی شود نشده است و از طرفی هم اگر چنانچه اشکال بکنیم و يك دوازدهم را تصویب نکنیم مواجه هستیم با يك مشکلات خیلی سختی چون اولاً دولت يك مخارج جاری فوری دارد

که نمیشود از آن صرف نظر کرد. به اسباب های بستخانه یا نظمییه یا قشون یا امنیه نمیشود گفت علق نخورید چون دو دوازدهم تصویب نشده است بعلاوه عسرت و وضعیت حال مستخدمین ادارات هم معلوم است. پنج روز را آخر هر ماهی اگر بگذرد و حق هم داده نشود در عسرت هستند و متأسفانه وسائلی هم برای اینکه بتوانند استقراض کنند ندارند و در موقعی هم که لایحه مؤسسه رهني در مجلس مطرح بود بنده عرض کردم که مستخدمین ادارات دولتی به اعتبار حقوقی که از دولت طلب دارند بدهند از مؤسسه رهني استقراض کنند و متأسفانه آن استدعای بنده قبول نشد و این مسأله هم با آنها نشد پس در این موقع اگر ما بخواهیم يك دوازدهم را تصویب نکنیم علاوه بر آنکه يك مشكلاتی در کار است از حیث حقوق مستخدمین و افراد نظمییه و امنیه و نظامی ها و مخارج فوری و ضروری آن منظوری را هم که نماینده محترم اشاره فرمودند تأمین نمی کنند. فرمودند من نظرم این است که مجلس شورای ملی عملی را که در سال گذشته کرده است تکرار کند یعنی اجازه بدهند دولت مخارج مملکتی را در ۱۳۰۶ بموجب بودجه مصوب ۱۳۰۲ و ۱۳۰۳ با آن اضافاتی که قبلاً مجلس شورای ملی تصویب کرده است برسم علی الحساب بپردازد و کمیسیون بودجه وارد شود در تهیه بودجه ۱۳۰۷ و بعد بیآورد مجلس این تجربه ایست که سال گذشته کردیم و دیدیم نتیجه ندارد. برای اینکه يك احتیاجات ضروری دولت برای سید و شش دارد که در ضمن مصوبات سابق تأمین نشده و مجبور میشوند که يك اضافاتی برای هر يك از وزارتخانهها یا بعضی وزارتخانهها که لازم دارند تصویب بکنند و پس از تصویب ممکن است هم‌طور که در سال گذشته مواجه شدیم يك مشکلاتی با يك زحمان ایجاد شود و بالاخره تا زمینه بودجه ۱۳۰۷ بدست کمیسیون بودجه نیاید یعنی آن احتیاجات ۱۳۰۶

که محل احتیاج است تصویب نشود کمیسیون بودجه نمی تواند بودجه ۱۳۰۷ را تصویب بکند و آن منظور ایشان بعمل نیاید و بنده تصور نمیکنم صحیح باشد عملی را که در رسید و شش تجربه کرده ایم و نتیجه نگرفته ایم مجدداً تکرار کنیم. باینجهت بنده تصور میکنم بهتر اینست که نماینده محترم خود داری بفرمایند از اینکه مخالفت بفرمایند با تصویب دو دوازدهم فقط چیزی که هست ممکن است تقاضا کنیم از کمیسیون محترم بودجه (با اینکه نهایت امتنان را از جدیتشان داریم) که بیشتر صرف مساعی بفرمایند که بودجه ۳۰۶ بیاید به مجلس.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است (بعضی گفتند کافی نیست)

مخبر - اجازه میفرمایید؟ عرض کنم بنده مکلف هستم آن قسمت بی لطفی یا حمله را که نماینده محترم به کمیسیون بودجه کردند از نقطه نظر کمیسیون دفاع کنم نماینده محترم يك قسمتی در ضراف اینکه بودجه چه هست و مملکت هم محتاج به بودجه است فرمودند این قسمت هیچ محل تکرار نیست ولی این را فرمودند که آن منظور ایشان تا امروز که خودشان این جا مخالفت فرمودند و بنده هم جوابشان را عرض میکنم در این مملکت بعمل نیامده یعنی پارسان یا پیرار سال یا چهار سال پیش این مملکت بودجه نداشته که امسال هم که بودجه اش تنظیم شده است يك تقصیری باشد از بری کمیسیون بودجه از نقطه نظر عمومی يك قصوری یا تقصیر متوجه اشخاصی بوده است که بحال برای مملکت بودجه درست نکرده اند و این ایراد تقریباً به اشخاصی وارد است که بیست سال است در این مملکت متصدی امور بوده اند. ولی بنده میخواهم عرض کنم که کمیسیون بودجه فعلی وظیفه خودش را انجام داده است. کمیسیون بودجه تا امروز صد و پنج لایحه گذرانده که راپورت داده است به مجلس و نمره آن این جا هست از این صد و پنج لایحه شاید شش هفت نای آن از لوابحی بوده است

مثل شهریه و ابنها و بقیه آن تمام لوابح مهمه مملکتی بوده که آقای فهیمی نمیتوانند انکار کنند که کمیسیون بودجه این خدمات را نکرده در این جا يك تقصیراتی متوجه کمیسیون بودجه کرده اند که چرا کمیسیون بودجه بودجه را تهیه نکرده است. اولاً تقریباً ناده روزی بیش بودجه کامل از طرف دولت بکمیسیون بودجه داده نشده بود معذک کمیسیون بودجه بقدری در اطراف بودجه مطالعات کامل کرده است که بنده شخصاً چون مدافع دو دوازدهم هستم از کمیسیون تقاضا کردم اجازه بدهند که يك هفته دیگر مانع بماند ازیم که بتوانیم لایحه کل بودجه را به مجلس تقدیم نماییم چون نزدیک بخاتمه است و بقیه بودجه ها هم در سو کمیسیونها است و دیگر اینکه ایشان فرمودند کمیسیون بودجه يك کارهایی کرده که وظیفه اش نبوده و يك مثل هم زدند که بعقیده بنده ستاره درخشانده کمیسیون بودجه همان مثل بود که آقای فهیمی زدند و متأسفانه گفتند کمیسیون بودجه وظیفه اش نبوده که دخالت کند. آقای فهیمی که خودشان یکی از فیثناسیه های ما هستند باید تصدیق بکنند که دولت مکلف است در آخر هر سنه بودجه لایحه تفریغ بودجه را بیاورد که مجلس مطلع بشود که سال گذشته چه مخارجی شده است و تا اکنون نه بودجه و نه لایحه تفریغ بودجه به این مجلس آمده است. فقط يك لایحه تفریغ بودجه آمده که آنهم مان (دوره چهارم) سال ۱۳۰۱ است و هنوز لایحه تفریغ بودجه که مهمترین لوابح مملکت است به مجلس نیامده و همان طوری که فرمودند مجلس هم باید وظیفه نظارت خودش را انجام بدهد و چون لایحه تفریغ بودجه نیامده بود ما هم از خارج می شنیدیم که يك خرجهایی خارج از حدود بودجه شده است. ما وظیفه داشتیم از نقطه نظر کمیسیون بودجه رسیدگی کنیم. وقتی مشغول شدیم کم کم ناخن زدیم دیدیم قضیه مهم است و پنج میلیون و نیم هست آنهم برای این مملکتی که هر روز

آقای فیروز آبادی برای لایحه پنجاه تومن و سی تومن و صد تومن فریاد می زنند مذکک فقیر است و نباید تحمیل باهلی کرد آنوقت پنج میلیون و نیم پول این مملکت از میان برود این سزاوار نبود و يك وظیفه را که از سنه ۱۳۰۳ مجلس ها و دولت ها انجام نداده اند کمیسیون بودجه فعلی انجام داده یعنی مراجعه کرده و اقلامی که در سنه ۱۳۰۴ با اینطرف در این اداره خرج شده روی اوراق آوردیم و معلوم کرده ایم که آقایان پنج میلیون و نیم پول را از برود کرده اند یعنی برده اند خورده اند.

بکنفر از نمایندگان - چرا تعقیب نمیکنید.

مخبر - چه جور تعقیب کنیم.

معتضد استزاددی - از دولت استبضاح کنید.

مخبر - این کار وظیفه آقایان است. وظیفه ما کشف کردن است بالاخره نه تنها کمیسیون بودجه مشغول رسیدگی به این امور بوده بلکه يك سو کمیسیون هائی هم برای این کار معین کرده ایم و جلو آتیه را گرفته ایم و يك سال دیگر افلا پنج میلیون و نیم دیگر نگردان وارد نشود. چون راه باز بود برای خرج و بطور مرتب از اعتبارات گرفته میشد و بدون تصویب مجلس خرج میشد و ممکن بود در آخر سال ۱۳۰۶ يك لایحه بیاورند مجلس برای تأدیبه قروض ارزاق بیابك با يك مؤسسه دیگر ما جلو این کار را گرفتیم مجلس شورای ملی با نظارت کاملی که در بودجه مملکتی اعمال میکرد هر قدر دقیق می شد نمی توانست يك چنین کاری را بکند و همچو صرفه جوئی برای مملکت پیدا کند ولی ما يك همچو قدم مهمی را برداشته ایم و جلو پنج میلیون و نیم خرج آینده را گرفته ایم پس این ایراد آقای فهیمی در واقع يك نوع تمجیدی بود که از کمیسیون می بایستی بعمل آمده باشد و ایشان بجای تمجید تنقید فرمودند - دیگر اینکه آقای فهیمی در این جا يك سفسطه فرمودند (که اگر غیر از ایشان کسی دیگر این اظهار را میکرد بنده

اسمش را سفسطه نمی گذارم) و آن این بود که فرمودند لوابح اضافی چه ربطی به بودجه داشت بعلاوه فرمودند من مخالف بودم از نظر اینکه مخارج غیر مترقبه ۱۳۰۵ را نباید حالا بیدورند و ما تصویب کنیم یعنی مخارج غیر مترقبه که قبلاً باید بشود چطور شده که ما باید بعد تصویب کنیم این تقریباً يك اظهار بی لطفی بود که سفسطه بنظر ما آمد اولاً خودشان میدادند بودجه سال اسبق را نمی توان ماخذ بودجه سال بعد قرار داد و باید بودجه سال گذشته را ماخذ قرار داد بنا بر این ما هم که تکلیف لوابح اضافی از طرف مجلس معین میشد کمیسیون بودجه نمیتوانست اقدامی بکند حتی در موضوع این لایحه هم کمیسیون بودجه موافقت کرد باینکه بنده يك چند روزی این لایحه را نگاهدارم تا تکلیف لوابح بودجه از طرف دولت معلوم شود در اجاع به بودجه هم ما هم که تکلیف این لوابح اضافی و مؤسسات جدید معلوم نشده بود ما نمی توانستیم آنها را در بودجه ۳۰۶ رد یا قبول کنیم مثلاً منتظر بودیم وزارت معارف لایحه اضافی که برای تأسیس مدارس و مؤسسات جدید آورده تکلیفش معین شود تا بتوانیم ماخذ بودجه ۱۳۰۶ قرار دهیم و تقریباً يك قسمت عمده وقت کمیسیون بودجه صرف این شد که تکلیف لوابح اضافی معین شود لوابح اضافی را هم که آورده بودند بالايش نوشته شده بود راجع به چهار ماه آخر ۱۳۰۵ و يك مقدار از مخارج هم همان وقت شده بود منتها برای فورمالیته و برای اینکه ضمیمه بودجه شود آوردند این جا و ما هم تصویب کردیم اینکه فرمودند ما بودجه تا آخر سال را حالا يك مرتبه تصویب کنیم تفاوتی ندارد با اینکه حالا دو دوازدهم تصویب کنیم و بعد هم دو دوازدهم دیگر این شاید برای کمیسیون بودجه تفاوتی نکند ولی برای دولت و مملکت تفاوت دارد و این مخالفت هائی که در اینجا میشود بطور اشد و اکمل در کمیسیون بودجه میشود در کمیسیون بودجه تقریباً این لایحه يك ماه گیر بود و ما

همیشه بدولت میگفتیم که باید لوایح بودجه خودت را تکمیل کنی بیاوری تا ما این لایحه را به مجلس ببریم و باین جهت کمیسیون بودجه موافقت کرد باینکه بنده يك چند روزی این لایحه را نگاه دارم تا دولت تمام لوایح خودش را بیاورد و خوب است آن بالش سرخی را که در آخر ۱۳۰۵ ضبط کردیم وزیر سر دولت گذاردیم حالا دیگر نگذاریم برای اینکه ما آنوقت ضبط کردیم و چهار دوازدهم تصویب کردیم و اگر يك دوازدهم يك دوازدهم بدولت اعتبار میدادیم هر روز بود دولت تمام بودجه و لوایح خودش را میآورد. بعلاوه دولت بموجب حقی که دارد می تواند در بوجه ها تجدید نظر کند و اغلب بودجه ها را از اول ۱۳۰۵ دولت سه مرتبه تجدید نظر کرد. بالاخره کمیسیون بودجه چه میتواند کند؟ ظن منم که دولت حق داده که وقتی يك لایحه را تقدیم کرد میتواند برای اصلاح دوباره پس بگیرد و این لحظ مکرر تفرق فاده که بودجه را سرت زد کرده و سه ماه معطل کرده اند. کمیسیون بودجه فقط می تواند بدولت تذکر بدهد و هر وقت لایحه سه کمیسیون آمد و را تکمیل کند. دیگر ما که نمیتوانیم بدولت بچنگیم. وظیفه مجلس این است که به دولت بگوید بودجه را بیاورد. يك خرج هائی را هم بدولت نسبت دادند که خرج میکنند بدون اینکه به تصویب مجلس رسیده باشد. يك برد خت هائی را که تصویب شده بدولت میدهد و باز در این خصوص هم کمیسیون بودجه همه کردند در صورتیکه کمیسیون بودجه متصدی خرج و دخل نیست بلکه متصدی تصویب بودجه و نظارت در دخل و خرج است و اگر نماند محترم اعتراضی دادند ممکن است موردش را معین بفرمایند و بدولت مؤلف را توضیح کنند. البته دولت حق ندارد مخارجی که تصویب نشده بکند یا آتهائی را که تصویب شده برد خت نکند. بنده در ختمه عرایض می خواستم عرض کنم که کمیسیون فعلی بودجه (نمی خواهم

جسارت کنم و عرض کنم که سایر رفقا کار نکرده اند) ولی عرض میکنم که تنها کمیسیون بودجه فعلی است که شالوده بودجه را در این مملکت ریخته یعنی به اصول صورت سازی و فورمالیته قانع نشده و در یکی یکی اقلام بودجه مملکتی وارد شده و دلائل قانون هر رتبه را فهمیده و لزوم و عدم لزوم هر مؤسسه را رسیدگی کرده است و بالاخره انواع صرفه جوئی ها را ملاحظه کرده و در نظر گرفته و اگر صورت مجلس هائی کمیسیون بودجه فعلی و سایر کمیسیون هائی بودجه مراجعه بفرمائید آنوقت معلوم خواهد شد که کمیسیون بودجه فعلی يك کار هائی کرده که هیچ سابقه نداشته یعنی خرجهای ششصد و پنجاه هزار تومانی را رد کرده و يك صرفه جوئی های مهمی در بودجه کل مملکتی کرده است و بنده خیلی میل داشتم که آقای فهیمی اگر در تمام موارد به کمیسیون بودجه بی لطفی میکنند لا اقل در موضوع رزاق که بر جسته ترین خدمات ما بوده است اظهار بی لطفی بفرمایند.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

روحی - بنده مخالفم.

رئیس - بفرمائید.

روحی - یکی از موافقین دو دوازدهم هستم و زود تر از همه هم رأی خواهم داد ولی استدعا دارم از آقایان بگذارند و اجازه بدهند که در این باب حرفهائی زده شود تا بدینند در ولایات چیست و چطور يك تبعیضات میشود زیرا بطوری که مخبر محترم میفرمایند بزودی بودجه مجلس میباید پس خوب است اجازه بدهید تا ما عرایض خودمان را عرض کنیم نسبت بولایات يك تبعیضاتی شده که باید جبران شود. مثلاً ملاحظه بفرمائید بلدی که ده هزار تومان بودجه دارد در صورتیکه مال کرمان پنج هزار تومان بودجه دارد آقایان اجازه بدهند که این مذاکرات در اینجا بشود و قضایا بعضی

مجلس برسد و راه حلی پیدا شود

رئیس - آقای دادگر

دادگر - عرض کنم آقای روحی بالاخره همچو کمان میفرمایند که اگر ما حرف زنیم و مذاکرات دوام داشته باشد يك چیز هائی تازه گفته میشود که تا کنون گفته نشده ولی شده خدمت آقای عرض میکنم تمام مذاکراتی که میشود تکرار است و يك سلسله مطالبی است که منظمأ گفته میشود و يك مطالب جدید احساس نمیشود. کمیسیون بودجه زحمت میکشد مراتب میکشد بنده هم فرضاً تصدیق میکنم که آقایان مطالبی دارند ولی این مسائل که حالا حل نمیشود. الان باید تکلیف این يك دو زده معین شود. حقوق مردم و مواضع ادارات باید داده شود. فقرا و اشخاص ضعیف که در مملکت هستند و باید آنها حقوق داده شود داد و فریاد درآید و بعد هر چه زود تر این را تصویب کرد که مردم راحت شوند.

رئیس - رأی میگیریم بکفایت مذاکرات آقایانی که مذاکرات را کافی میدانند قید فرمایند.

(عده زیادی قیام نمودند)

رئیس - اکثریت است. پیشنهادی آقای فهیمی

(بدین عبارت خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم ماده واحده بطریق ذیل نوشته شود:

ماده واحده - وزارت مالیه مجاز است مخارج مملکتی را از اول شهریور تا آخر اسفند ۱۳۰۶ مطابق بودجه ها و اعتبارات اضافی مصوبه برای ۱۳۰۵ بر طبق قوانینی که شامل این قبیل پرداخت ها میشود بپردازند و هرگاه اضافاتی در هذه السنه ۱۳۰۶ نسبت به سنه ماضیه در نظر گرفته شده باشد در ضمن لایحه مخصوص به مجلس تقدیم شود.

رئیس - آقای فهیمی.

فهیمی - اولاً فرمایند با که آقای احتشام زاده فرمودند بکلی مخالف عرایض بنده بود. ایشان اظهار کردند معایب بپردازن دو دوازدهم چیست در صورتیکه بنده این عقیده را داشتم و مطابق پیشنهادی که تقدیم کرده ام عرض کرده تا آخر سال مجلس رأی بدهد و این چند ماه وقت خودش را صرف تهیه بودجه سال بعد نکند. بنده از کمیسیون بودجه اظهار تشکر میکنم ولی بنده عقیده دارم که رسیدگی بحساب رزاق مربوط بوظائف او نبوده موضوع دیگری است. در هر حال بنده عرض کردم که تعویق و تأخیر حقوق ادارات و مخارج دولت البته بر مردم اس معلوم است و بدیهی است که متضمن چه معایبی است. ملاحظه بفرمائید الان دو ماه است که از طرف دولت این لایحه پیشنهاد شده و آقای رئیس الوزراء تقاضا کرده اند تا حالا در مجلس مطرح شده حالا فرضاً این دو دوازدهم بگذرد این ماه هم تمام میشود و باز دولت دو مرتبه يك لایحه دیگر برای يك دوازدهم به مجلس میآورد. این است که بنده پیشنهاد کرده حالا که میخواهد مجلس این لایحه را تصویب کند و اجازه پرداخت حقوق ادارات را بدهد اینکار را بری تا آخر سال بکند و اجازه بدهد که تا آخر سال مطابق سنه ماضیه پرداخت نشود و اگر اضافاتی هم برای بودجه هذه السنه بنظرشان می رسد در نظر بگیرند و در ضمن يك لایحه علیحده به مجلس پیشنهاد نمایند آنوقت تمام وقت خودشان را صرف کنند که بودجه ۱۳۰۷ را تهیه کنند و به مجلس بیاورند که اقل برای اول سال يك بودجه صحیحی از مجلس گذشته باشد و با این صورت ما مطمئن خواهیم بود که يك بودجه خواهیم رسید و الا اگر اینطور باشد تمام مخارج هذه السنه بایک دوازدهم خواهد گذشت و این را هم بنده باید عرض بکنم که اگر حقوق اجزاء و طبقات پدین يك روز بتعویق بیفتد هر روز بقرض و گرو خواهند گذراند و مبلغی از حقوق و ماهیانه شان را

صرف اینکار می کنند. پس خویست آقایان اجازه ندهند که این ترتیب بشود و يك ترتیبی در نظر بگیرند که بودجه ۱۳۰۷ را تهیه کرده و به مجلس بیاورند آقای سید یعقوب بنده اظهار دارم ولی نه با آقای رئیس بلکه به آقای فهیمی اجازه میفرمائید؟
رئیس - بفرمائید.

آقای سید یعقوب - آقای فهیمی که يك وقت خزانه دار بودند بعد وزیر مالیه شدند و دو دوره هم وکیل بودند باید بدانند که يك خرج باین بزرگی را نمیتوانند پیش نهاد کنند ماده ۶۵ نظمنامه داخلی میگوید وکیل حق پیشنهاد خرج را ندارد سه ساعت هم حرف میزنند و ما را معطل میکنند ظهر هم هست چرا نمیگذرند برویم بی کارمان.

رئیس - در صورتیکه اینطور است رأی نمی گیریم پیشنهاد آقای روحی هم همین حال را دارد.
(پیشنهاد آقای فیروز آبادی بشرح ذیل خوانده شد)
بنده پیشنهاد میکنم که تا هفتاد تومان حقوق داده شود زبده بماند تا بودجه در مجلس تصویب شود.

رئیس - آقای فیروز آبادی.
فیروز آبادی - بنده يك عقیده دارم و آن این است که دولت و ادارات دولتی و همچنین وکیل وقتیکه داخل مجلس شد باید شبانه روز وقت خودشان را صرف وظایف اداری یا وظایف وکالتی خودشان بکنند. بحدال الله چه دولت و چه ادارات و چه وکلا حقوق مکفی دارند و کسر حقوق هم ندارند و بعقیده بنده حقوقشان هم نسبت بحال این ملک زیاد است. حالا بنده باین قسمت هم کاری ندارم در وقتیکه بودجه از مجلس می گذرد اینها معین خواهد شد ولی بنده عرض میکنم چرا بودجه باید همیشه بعنوان دو دوازدهم از مجلس بگذرد؟! وظیفه مهمه وکلا در واقع این است که بدانند خرج و دخل مملکت چیست. و تا وقتی که باین

شکل از مجلس می گذرد هیچ معین نخواهد شد باین جهت بنده عقیده دارم يك پول به احدی داده نشود تا اینکه صاحبان حقوق فشار بدولت و مجلس بیاورند و دولت را مجبور کنند که زودتر بودجه را به مجلس بفرستد و مجلس هم مجبور باشد که زودتر بودجه را از کمیسیون بگذراند و تصویب کند و مادام که این ترتیب پیش نیامده نه دولت جدید در آوردن بودجه می کند و از آنطرف مجلس هم به دو دوازدهم میگذراند و تمام بودجه امساله همین طریق میگذرد و هیچ بودجه حسابی بمجلس نمیآید که ما به بینیم. ولی از آنجائیکه يك عده هستند که حقوق کم دارند و باید مراعات حال آنها را کرد که اگر حقوق به آنها نرسد اسباب زحمت میشود.

بن ملاحظه پیشنهاد کردم که تا هفتاد تومان حقوق داده شود و زیاد تر بماند تا اینکه اعضاء ادارات و مردم بدولت فشار بیاورند تا اینکه بودجه را تهیه کرده و به مجلس بیاورند.

رئیس - رأی گرفته میشود به پیشنهاد آقای فیروز آبادی آقایانیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند
(کسی قیام نکرد)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای شریعت زاده
(اینطور خوانده شد)
پیشنهاد میکنم بجای دو دوازدهم دو هیجدهم تصویب شود.

رئیس - آقای شریعت زاده.
شریعت زاده - البته آقایان توجه فرمودند که بنده پیشنهاد کردم بجای دو دوازدهم دو هیجدهم تصویب شود. خود بنده هم معتقدم که عملاً این پیشنهاد قابل اعتراض است ولی بالاخره يك مسائل اصولی باعث شده که بنده این پیشنهاد را بکنم و بعرض مجلس برسانم که

یکی از مهمترین اصلاحات در يك مملکتی از نقطه نظر مالی در موقعی است که مجلس در بودجه کل مملکتی مباحثه میکند. مخصوصاً در مملکت ما که که دولت بید مرتب و موجود اصول کار باشد. از این نقطه نظر بنده این وضعیت را قابل تأسف می دانم و این رویه را که الان چند سال است راجع به يك دوازدهم در این مملکت تعقیب شده بنده خوب نمیدانم در این مدت دیده نشده است که در مجلس يك بودجه کلی بساید تا مجلس بتواند از نقطه نظر احتیاجات و جوه عمومی را تقسیم کند. بزرگترین وظیفه مجلس شورایی ملی همین است که وجوه عمومی را برای رفع احتیاجات عمومی تخصیص دهد اساس مشروطیت هم برای همین است. این يك قسمت بود که موجب شد که بنده پیشنهاد بکنم که لا اقل از پرداخت مبلغ زیادی جلوگیری بشود مطلب دیگری که بنده میخواستم عرض کنم این است که اگر ما این رویه را تعقیب نکنیم موهوم این میشود که در آینده دولت يك مؤسسه ای که جز ضرر فیده راي این مملکت ندارد لا اقل آنها را لغو کند این دو نظر باعث شد که بنده این پیشنهاد را تقدیم کردم و مخصوصاً بنده میل دارم آقای وزیر معارف که تشریف دارند این نیت بنده را که تقریباً نیت عمومی مجلس است در نظر بگیرند و بدولت خاطر نشان کنند که زودتر بودجه کل مملکتی را به مجلس بیاورند که مورد مباحثه شود. و نیز تذکر بدهند که دوام این وضعیت بیش از این مقتضی نیست. و لا اقل يك پیشنهادی نکنند که از حیث ۱۳۰۶ آسوده شوند و بودجه ۱۳۰۷ را زودتر برای تصویب حاضر کنند

رئیس - آقای باستانی.
باستانی - بنده ملتفت نشدم که بالاخره این يك هیجدهم یا دو هیجدهم ایشان چه تأثیری در بودجه مملکت خواهد داشت. ما اگر رأی به دو دوازدهم ندهیم ورأی به دو هیجدهم ندهیم آقا تصور میکنند بودجه مملکت اصلاح

خواهد شد؟! خودشان هم تصدیق دارند که اینطور نیست. مشکلات بودجه مملکتی یکی و دو نیست آقین محترمه همه متذکر هستند و قضا هم در موقع مذاکره در مجلس تکرار میشود. در صورتیکه نواقص در مد نظر همه آقین هست. بودجه مملکتی در سنه ۱۳۰۵ درست شده است و مرتب شده و برای تصویب به مجلس آمده حالا هر قسمت از این بودجه را ما میخواهیم دست زیم این طوری نیست که ما يك چیز لا یتغیری را میخواهیم تغییر بدهیم ما در کمیسیون بودجه (بنده روشن میکنم) اجازه نمیدهم بدولت که در ولایات به معلم هفت تومان حقوق بدهد معلمی که با ماهی هفت تومان تدریس میکند این معلم نیست. ما از رأی بدولت تذکر داده ایم که مجلس راضی نیست تماماً درست است که حافظ اسرار مردم است ماهی دوازده تومان حقوق بدهد. از آن طرف هم راضی نیستیم به پیشنهاد خدمت وزارت مالیه سی و پنج تومان حقوق بدهد ما میخواهیم بودجه ها را تعدیل کنیم. میخواهیم بودجه وزارت مالیه را تغییر بدهیم. فقط بودجه وزارت خارجه را ما بدیدیم يك قدری مرتب و منظم است. ولی سایر قسمت ها منظم نیست...

مخبر - وزارت جنگ هم مرتب است.
باستانی - بل. وزارت جنگ هم بودجه اش مرتب است و گذشته وزارت دربار هم گذشته ولی بخصوص بودجه که مربوط به وزارت مالیه است دارای يك مشکلات است که ما نمی توانیم حل کنیم زیرا ما نمیتوانیم اجازه بدهیم که ده کرویر خرج تشکیلات وزارت مالیه بشود و دولت هم حاضر نیست در این باب مساعدت کند زیرا وزارت مالیه حاضر نیست تشکیلات فعلی هم بخورد و کوچکتر شود عیب در اینجا است که رؤسای ادارات و مدیر کل ها میخواهند و نمیگذارند بودجه اصلاح شود و هر چه هم بمجلس و بمقام اعلی حضرت شکایت میکنند اثرش این است که چهار تا خباز را عوض و بدل می کنند و هر چه میکنیم آقا فلان رئیس

اداره و مدیر کل لازم نیست و فلان آدم با سیصد تومان یا دوست و پنجاه تومان حقوق لازم نیست طور دیگر تعبیر میکنند. در سایر قسمت ها هم همینطور است. مسئله دیگری که در وزارت خاها محل اشکال است مسئله اضافه حقوق است. آقای فیروز آبادی و سایر آقایان که اصرار دارند بودجه ها زودتر بمجلس بیاید اگر بودجه مثل سابق باشد شاید يك کرور اضافه پیدا کرده و ما مخصوصاً نمی خواهیم اجازه بدهیم که آن اضافات منظور و تصویب شود. فقط ما در قسمت رتب يك و دو و سه اگر يك اضافه حقوقی منظور شده باشد ممکن است قبول کنیم مجلس هم نسبت به اعضاء جزء يك نظر ارفاقی دارد و ممکن است قبول کند ولی راجع اضافه حقوق رؤساء و مدیران که در مرکز ما مخلفیم. سهم ولایات هیچ نیست و هیچ اضافه حقوقی برای ولایات معین نشده فقط روسائی که در مرکز نشسته اند پول ها را مابین خودشان تقسیم میکنند صد هزار تومان در اثر الغاء مالیاتی که از طرف مجلس تصویب شد صرفه جوئی شد پنجاه هزار تومان از این مبالغ را رؤسای ادارات مابین خودشان تقسیم کرده اند البته ما باید با این ترتیب مخالفت کنیم و مجلس نباید اجازه بدهد که این اضافات بردخته شود و بودجه باید هرچه زود تهیه شود.

شریعت زاده - بنده پیشنهاد را مسترد میدارم.

رئیس - پیشنهاد آقای حاج شیخ بیات.

(باین عبرت خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم حقوق وزراء و معاونین از این دو دوازدهم خارج و حذف بشود تا بودجه کل به مجلس تقدیم شود.

رئیس - آدی حاج شیخ بیات.

حاج شیخ بیات - بنده در موقعی که این لایحه مطرح بود اجازه خواستم راجع ماده واحده و بودجه دو دوازدهم يك عریاضی را بعرض آقایان برسانم. یکی از نمایندگان - حالا دیگر نمیشود.

حاج شیخ بیات - در موقع پیشنهاد می توانیم هر عرضی داریم بکنیم ولی نمیدانم آقایان چه عجله دارند که هر موضوعی را با شتاب میخواهند بگذرانند و با عجله میخواهند پنج میلیون پول را در ظرف پنج دقیقه تصویب کنند و بگذرانند. و هی میفرمایند مذاکرات کافی است...

زوار - حکومت با اکثریت است.

حاج شیخ بیات - بنده هم حرفم با اکثریت است.

زوار - شما کوچک هستید.

حاج شیخ بیات - آقا شما حق ندارید توهین بکنید (خطاب به آقای رئیس) آقای زوار توهین میکنند رئیس - آقای زوار شما اخطار میکنم

زوار متشکرم.

حاج شیخ بیات - آقای شیروانی اینجا دو ساعت پشت تریبون از زحمات کمیسیون بودجه تعریف و تمجید کردند. ولی نتیجه آن زحمات که امروز باید پیش چشم ما باشد چیست؟ نتیجه که از این زحمات امروزه ما بزرگیم چیست؟ نتیجه وقتی است که يك لایحه بودجه مملکتی به مجلس تقدیم شود و در اطراف آن جز بجز صحبت شود و لاهی دو دوازدهم در مجلس آوردن و تصویب کردن را نمیشود کار مهمی فرض کرد زیرا سال میگردد و لایحه کل بودجه هم به مجلس نیاید و همینطور ما به دو دوازدهم دو دوازدهم تمامه - الا میگذاشتیم بنده عرض میکنم چهارده ماده از عمر مجلس گذشته است و بزرگترین وظیفه مجلس نظارت در جمع و خرج مملکتی است و فلسفه اینکار هم این است که نماینده هر محلی راجع بدخل و خرج خودش هر نظری دارد اظهار کند و اگر تعدیان میشود بگوید و با صورت جزء بودجه تطبیق کند و از تعدیان جلوگیری شود. و همچنین در قسمت خرج جزء جزء را باید ملاحظه و رسیدگی کنند این بیانات آقای باسائی را بنده تصدیق میکنم راجع بمالیه يك مرتبه میگویند هفت میلیون بدهید در صورتیکه ما هنوز از وضعیت

تعدیلاتش مطلع نیستیم آخر یکی و بچه شخص و برای چه کار بدهیم؟ اضافه هم که نمیتوانیم در قسمت دو دوازدهم پیشنهاد کنیم. وقتی که میگویند صد و پنجاه تومان بفلان قرضی که در بی رتبه است میدهند بنده که مخالف هستم و مثلاً عقیده داشته باشم که این قرضی باید شصت تومان بگیرد در لجه بنده می توانم حرف بزنم. بنده میخواهم در بودجه عدلیه صحبت کنم و در لایحه عدلیه حرف بزنم. در آنچه و چه موقع باید حرف خودم بزنم. هرکای داریم باید روی ماده واحد ختم شود و این ترتیب بگذرد؟ پس بنده نمیدانم که در طرف این قضیه آقایان اجازه بدهند که دوسه نفر صحبت کنند بنده لان ده کاغذ راجع تعدیان مالیه درم که نمیدانم چه نام سؤال میکنم جواب مقتضی نمیدهند میفرمایند ستیضاح کنیم. ستیضاح هم که میکنیم شما اکثریت در مقابل استاده بدعا فرضیات حرفهای میزنیم يك جواب هائی می میدهند شما هم که اکثریت هستید رأی می دهید. دیگر چه می توان کرد؟ بنده بالاخره مقصودم از این پیشنهاد این بود چون آقای شیروانی همه تقصیرات را متوجه دولت کردند و فرمودند که دولت (یعنی هیئت وزراء) بودجه را به مجلس نمی آورند و با اگر میآورند دوباره پس می گیرند و خلاصه در تقدیم بودجه مباحه میکنند. از این جهت بنده پیشنهاد کردم که حقوق وزراء مانند سابق وقتی که بودجه کل مملکتی بمجلس بیاید

رئیس - آقای حاج آقا رضا رفیع

حاج آقا رضا رفیع - هر يك از آقایان يك پیشنهاد هائی میفرمایند در موقع توضیح در يك موضوع هائی دیگری صحبت و مذکره میفرمایند و يك مسائل دیگری را عنوان میکنند حاج شیخ بیات - به آقای شیروانی هم بگوئید شیروانی - بنده پیشنهاد نکردم.

حاج آقا رضا رفیع - آقا پیشنهاد فرمودند که حقوق وزراء و معاونین بماند تا بودجه به مجلس بیاید

کمان میبندم خودشان تصدیق فرمایند که وزراء يك شخص سرمایه دار مارکی نیستند که بتوانند زندگان کندم مثلاً آقای يك روان که مرد پکی است همین حقوق دولت باید زندگان کند همینطور آقای سمعی و خود آقای رئیس لوزراء و سایر آقایان همه آقایان را می شناسیم و می دانیم که يك شخصی هستند که عوائد مملکتی ندارند و همین حقوق باید در زندگان بمانند و کمان می بندم بر بدن حقوق این ها خوب نیست زیرا این هائیک حقوق شخصی نیست که بخواهید قطع کنید و البته اگر فرمایشی دارید باید در موقع آوردن بودجه مذاکرات فرمائید.

حاج شیخ بیات - بودجه را نمی آورند

حاج آقا رضا رفیع - هر وقت آوردند مطرح شد مذکره فرمائید. راجع به ستیضاح شرحی فرمودید در همه جی دنیا همینطور است. اقلیت ستیضاح می کند اکثریت هم حکم است بالاخره در همه جا اکثریت حکم بر اقلیت است. البته وقتی که در اقلیت هستید فائده ندارد در اقلیت بودن غصه ندارد کاری بکنید که جزو اکثریت شوید.

رئیس - رأی میکنم بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای حاج شیخ بیات آقایان بیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند.

(چند نفر قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد. رأی گرفته میشود بماده واحد و اوراق آقایان بیکه موافقت ورقه سفید و الا ورقه کبود خواهند داد

(اخذ آراء بعمل آمد)

هفتاد و سه ورقه سفید تعداد شد

(اسامی رأی دهندگان)

آقایان: بنی سلیمان - میرزا هاشم آشتیانی - خطیبی دکتر محمد خان مصدق - شیروانی - حاج میرزا حبیب الله

قانون

تمدید قانون راجع باختیارات آقای مهدیقلی خان هدایت

رئیس کل مالیه برای مدت سه ماه

مصوب ۲۵ مهرماه ۱۳۰۶

ماده و حده - مجلس شورای ملی از تاریخ ۶ مهر ۱۳۰۶ تا سه ماه دیگر مدلول قانون ۶ مرداد ۱۳۰۶ را که بموجب آن اختیارات مندرجه در قانون اسفند ۱۳۰۱ به آقای مهدیقلی خان هدایت واگذار شده بود تمدید میدهد

این قانون که مشتمل بر یک ماده است در جلسه بیست و پنجم مهر ماه یکهزار و سیصد و شش شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید
رئیس مجلس شورای ملی : حسین یربنا

***

قانون

اجازه پرداخت ۱۴ بودجه های مصوب اسفند ۱۳۰۵ بابت مخارج مملکتی

در دو ماهه شهریور و مهر ۱۳۰۶

مصوب ۲۵ مهرماه ۱۳۰۶

ماده واحده - وزارت مالیه مجاز است مخارج مملکتی را برای دو ماهه شهریور و مهرماه ۱۳۰۶ بمیزان دو دوازدهم بودجه ها و اعتبارات مصوب اسفند ۱۳۰۵ و برطبق قوانینی که شامل این قبیل پرداخت ها میشود برسم علی الحساب بپردازد

این قانون که مشتمل بر یک ماده است در جلسه بیست و پنجم مهرماه یکهزار و سیصد و شش شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید

رئیس مجلس شورای ملی : حسین یربنا

امین - نگهبان - عصر انقلاب - احتشامزاده - حاج آقا رضا رفیع - دشتی - دادگر - روحی - محمود رضا - نوبخت - جهانشاهی - حیدری - میرزا عبدالله خان وثوق فرمند - ملک مدنی - عمادی - حاج میرزا مرآضی - بدر - ثقة الاسلامی - بهبهانی - میرزا عبدالحسین - طباطبائی دیبا - اسفندیبری - مرآضی قلیخان بیات - زوار - موقر - افشار - جلایی - باسائی - جمشیدی وکیلی طباطبائی - وزیری - سید حسین آقاییان - خواجوی اسکندری - میرزا ابراهیم خان قوام - اعتبار - صالحی دهستانی - شریعت زاده - دکتر سنک - ملک انبج پور تیمور - سید جواد محقق - نجومی - سهرابخانی ساکینیان - معظمی - لبقوانی - امیر اسدالله خان عامری مفتی - پالیزی - ذوالقدر - اسکندر خان مقدم - حشمتی ابراهیمی - دکتر رفیع خان امین - دکتر لقمان - محمد ولی میرزا - ملک آرائی - فرمند - یحیی خان زنگنه

میر ممتاز - دیوان بیگی - سلطان محمد خان عامری - آقا زاده سبزواری - عراقی - ابلخن - دکتر طاهری - دولتشاهی - رئیس - عده حاضر را بطور قطع نتوانستند معین کنند. بن هشتاد و پنج و نود نفر تشخیص داده اند در هر حال به هفتاد و سه رأی تصویب شد. راجع بدستور فقط لوایحی که به کمیسیون بودجه ارجاع شده حاضر است. چند فقره شهریه است راجع بورثه مشهدی رحمن و سید اصغر. و همچنین خبر کمیسیون بودجه راجع به شهریه ورثه دکتر هادی خان. در هر حال اگر اجازه بفرمائید دستور در اول جلسه آتی معین شود عده نمایندگان - صحیح است انتخاب کمیسیونها رئیس - تعیین کمیسیون ها هم موکول به جلسه آتی خواهد بود.
(مجلس بیست دقیقه بعد از ظهر ختم شد)